

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐՈՒԹՅՈՒՆ

ՎԱՆԱԶՈՐԻ ՊԵՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆ
ՖԻԶԻԿԱՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱԿԱՆ ՖԱԿՈՒԼՏԵՏ

ԿՐԵԴԻՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՎ
ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԵՅՈՒՅՑ
ԵՎ
ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐՔ

056802.01.6-"ԱԿՏՈՒՐԱԿԱՆ ԵՎ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱ"
ՄԱՍՆԱԳԻՏՈՒԹՅԱՄԲ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ՄԱԹԵՄԱՏԻԿԱՅԻ
ԲԱԿԱԼԱՎՐԻ ԿՐԹԱԿԱՆ ԾՐԱԳՐՈՎ
սովորող ուսանողների համար

ՎԱՆԱԶՈՐ 2016

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

ՆԱԽԱԲԱՆ 3

ՄԱՍ I. ԿՐԵԴԻՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԵՅՈՒՅՑ

ՄԱՍ I. Ա. Կրեդիտային համակարգով ուսումնառության ուղեցույց.....4

Բ. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման համակարգը.....19

Գ. Ուսումնական խորհրդատուների ծառայությունը.....38

Դ. Ուսանողի իրավունքներն ու պարտականությունները.....39

ՄԱՍ II. ԴԱՍԸՆԹԱՑՆԵՐԻ ՏԵՂԵԿԱԳԻՐՔ 40

1. Տեղեկագրքի նպատակը 40

2. 056802.01.6 "Ակտուրական և ֆինանսական մաթեմատիկա" մասնագիտության տեղեկագիրք 40

2.1. Ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական կրթամաս 41

2.2. Ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական կրթամաս 52

2.3. Ընդհանուր մասնագիտական կրթամաս 62

2.4. Հատուկ մասնագիտական կրթամաս 90

2.5. Այլ բաղադրիչներ 99

ՆԱԽԱԲԱՆ

2014 թվականը մեր բուհի պատմության մեջ եղավ իրադարձային. ՀՀ Կառավարության ապրիլի 30-ի թիվ 485-Ն որոշմամբ «Վանաձորի Հ.Թումանյանի անվան պետական մանկավարժական ինստիտուտ» ՊՈԱԿ-ը վերանվանվեց «Վանաձորի Հ.Թումանյանի անվան պետական համալսարան» ՊՈԱԿ: Անշուշտ, կատարվածը սուկ անվանափոխություն չէ, քանի որ իրականում դրանից հետևում են բազմաշերտ բովանդակային փոփոխություններ և դրանցից բխող մարտահրավերներ, որոնց այսօր փորձում է դիմակայել մեր համալսարանը:

Համալսարանի վերափոխվելով՝ բուհում առաջին հերթին փոփոխվում են նաև այն ուղղությունները, որոնք նախկինում գերակայում էին մեր բուհի պատմության ողջ ընթացքում: Ասվածից դժվար չէ ենթադրել, որ ներկայումս վերանայման խնդիր ունեն համալսարանի տեսլականն ու առաքելությունները և դրանցով պայմանավորված հետագա գործունեությունը:

Կատարվածը սուկ անվանափոխություն չէ նաև այն առումով, որ նրանով համալսարանին առաջին անգամ հնարավորություն է ընձեռվել կրթություն իրականացնելու համալսարաններին հատուկ ավանդական մասնագիտություններով, ինչը հնարավորություն է ընձեռում աշխատաշուկայի պահանջներին համապատասխան բավարարելու մեր տարածաշրջանի երիտասարդության կրթական կարիքները:

Այն ժամանակաշրջանը, որում Վանաձորի պետական համալսարանը ծավալում է իր գործունեությունը, ընդհանուր առմամբ բնութագրվում է անցումային շրջանին հատուկ գծերով: Այդ է պատճառը, որ ամեն մի քայլ, որը կատարվում է համալսարանում, պետք է ավելի քան հիմնավորված և համակարգված բնույթ կրի: Խոսքը վերաբերում է համալսարանում տեղի ունեցող բոլոր գործընթացներին, մասնավորապես՝ բուհի ինքնավարությանը, որը ենթադրում է անկաշկանդ վերաբերմունք կազմակերպչաիրավական, ֆինանսատնտեսական, հաստիքային և ակադեմիական ոլորտներին, կառավարմանը, ուսանողակենտրոն կրթության կազմակերպմանը, որակի ապահովմանը, գիտական գործունեությանը և այլ ուղղություններին միտված գործողություններին, որոնք այսօր կատարվում են համալսարանում, և որոնք բոլորը միասին ձևավորում են տեսլականից դեպի իրականը տանող ճանապարհը:

Համոզված եմ, որ Վանաձորի պետական համալսարանն ունի մտավոր և նյութատեխնիկական անհրաժեշտ ռեսուրսներ, որոնց ճիշտ ներդրմամբ կարելի է հասնել հաջողության: Համոզված եմ, որ համախոհությամբ, փոխադարձ հանդուրժողականությամբ, ինչպես նաև պետության ու հասարակության առջև հաշվետվողականությամբ ու պատասխանատվությամբ առաջնորդվելու դեպքում միասին կհաղթահարենք արդի ժամանակաշրջանին բնորոշ դժվարությունները հանուն մեր երկրի, հանուն մեր այսօրվա և վաղվա սերունդների:

ՌԵԿՏՈՐ՝ ԳՈՒՐԳԵՆ ԽԱՉՍՏՐՅԱՆ

ՄԱՍ I. Ա. ԿՐԵԴԻՏԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՎ ՈՒՍՈՒՄՆԱՌՈՒԹՅԱՆ ՈՒՂԵՑՈՒՅՑ

1. Ընդհանուր դրույթներ

Բոլոնիայի գործընթացին ինտեգրումը ենթադրում է տարբերակված աստիճաններով (բակալավրիատ, մագիստրատուրա, հետբուհական գիտակրթական) բարձրագույն կրթական համակարգ՝ նրա յուրաքանչյուր փուլում ավելի ճկուն, դասախոսի և ուսանողի ակադեմիական ազատություններին նպաստող ուսումնական գործընթացների կիրառմամբ: Մասնավորապես, ուսանողը հնարավորություն է ստանում ակտիվորեն մասնակցելու իր անհատական ուսումնական պլանի կազմմանը, հետևաբար և իր՝ որպես մասնագետի կայացմանը, իսկ դասախոսը՝ ընտրելու դասավանդման այնպիսի մեթոդներ և միջոցներ, որոնք ապահովում են ուսումնական գործընթացի բարձր որակ:

Ուսումնական գործընթացում բարեփոխումների իրականացման համար կարևորվում է ակադեմիական կրեդիտների կուտակման ու փոխանցման և գիտելիքների գնահատման բազմագործոնային համակարգերի ներդրումը, որը ենթադրում է մի շարք փոփոխություններ ուսումնական գործընթացի կազմակերպման գործում՝ էապես նպաստելով ուսանողների ակադեմիական ազատությանը:

1. Սույն կանոնակարգը հիմնվում է, Կրթության մասին և ,Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին ՀՀ օրենքների, ՀՀ կառավարության 27 դեկտեմբերի 2005թ. թիվ 2307-Ն ,ՀՀ բարձրագույն կրթության համակարգում կրեդիտային համակարգի ներդրման մասին որոշման, ՀՀ ԿԳ նախարարի 2007թ. հունիսի 9-ի թիվ 588-Ս/Ք հրամանով հաստատված "Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում ուսումնական գործընթացի կրեդիտային համակարգով կազմակերպման օրինակելի կարգ"-ի, "Ուսումնական ծրագրերի (պլանների) կրեդիտային հենքով վերակառուցման և կրթական մոդուլներին կրեդիտների հատկացման մեթոդական ուղեցույց"-ի և ՀՀ ԿԳՆ հրահանգչական նամակների վրա:

2. Կանոնակարգի դրույթները գործողության մեջ են դրվում գիտխորհրդում հաստատման օրից և նույն ժամանակից ուժը կորցրած են ճանաչվում "ՎՊՀ-ի ուսանողների գիտելիքների ստուգման, ստուգարքների և քննությունների կազմակերպման, գնահատման և հաշվառման կանոնակարգ"-ը՝ ընդունված ՎՊՀ գիտխորհրդում 29.10.2007թ և "ՎՊՀ-ում ակադեմիական կրեդիտների կուտակման և փոխանցման համակարգով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման ուղեցույց"-ը՝ ընդունված ՎՊՀ գիտխորհրդում 07.03.2008թ.:

3. Սույն կանոնակարգում ներկայացված են նաև կրեդիտային համակարգում գործածվող առանձին տերմիններ, համակարգի բնութագրիչներ:

2. Կրեդիտային համակարգի հիմնական հասկացությունները

4. Համաեվրոպական ECTS կրեդիտային համակարգի հետևյալ սահմանումները և դրույթները ընդունված են Հայաստանի բարձրագույն

կրթության համակարգում և գործում են ՎՊՀ-ի բակալավրի և մագիստրատուրայի կրթական ծրագրերում.

- Բակալավրիատը բարձրագույն կրթության առաջին աստիճանն է, որը ներառում է 3-4 լրիվ ուսումնական տարիների ավարտուն դասընթացներ: ՎՊՀ-ում բակալավրիատի տևողությունը 4 ուսումնական տարի է:

- Մագիստրատուրան բարձրագույն մասնագիտական կրթության երկրորդ աստիճանն է, որի տևողությունը 1-2 տարի է (ՎՊՀ-ում՝ 2 տարի), հեռակա ուսուցման համակարգում՝ 2,5 տարի:

- Ասպիրանտուրան հետբուհական կրթության աստիճան է: Ասպիրանտուրայի տևողությունն առկա ուսուցման համակարգում 3 տարի է, հեռակա ուսուցման համակարգում՝ 4 տարի:

- Ուսումնական տարին ուսանողի 40 շաբաթյա բոլոր տեսակի ուսումնական արդյունավետ աշխատանքների ժամանակն է, որից առնվազն 32 շաբաթը տրամադրվում է ուսումնական պարապմունքներին և իրականացվում է երկու կիսամյակներով՝ աշնանային և գարնանային:

- Կարողությունը (կոմպետենցիան) գիտելիքի, ընկալման, ունակությունների և հմտությունների դինամիկ համակցություն է, որի ձևավորումը կրթական ծրագրի հիմնական նպատակն է: Այն կարող է լինել մասնագիտական ուսման տվյալ բնագավառի համար (առանձնահատուկ) և ընդհանուր (անկախ բնագավառից):

- Կրթական արդյունքն այն է, ինչ պետք է գիտենա, հասկանա և (կամ) կարողանա անել ուսանողը ուսումնառության ավարտին: Կրթական արդյունքը զուգակցվում է համապատասխան գնահատման համակարգով, որը հնարավորություն է տալիս դատելու դասընթացով սահմանված կրթական արդյունքի ձեռքբերման մասին:

- Կրթական (ուսումնական) մոդուլը ուսումնական ծրագրի ամենափոքր, համեմատաբար ինքնուրույն մասն է: Կրթական մոդուլի ուսուցման տևողությունը մեկ կիսամյակ է՝ դրանով սահմանափակված կրթական արդյունքների պարտադիր գնահատմամբ:

- ECTS Կրեդիտը դասընթացը (կրթական մոդուլը) ավարտելու և դրա էլքային արդյունքները ձեռք բերելու համար ուսանողից պահանջվող ժամաքանակով արտահայտված ուսումնական բեռնվածքի չափման համընդունելի պայմանական միավոր է, որը տրվում է ուսանողին նախանշված կրթական արդյունքների դրական գնահատումից հետո:

3. ECTS կրեդիտի կարևորագույն հատկանիշները

5. ECTS կրեդիտով սահմանվող ուսումնական բեռնվածքը ներառում է ուսանողի լսարանային, արտալսարանային և ինքնուրույն իրականացվող բոլոր տեսակի ուսումնական աշխատանքները, այդ թվում՝ մասնակցությունը դասախոսություններին, սեմինար և գործնական պարապմունքներին, լաբորատոր աշխատանքներին և պրակտիկաներին, կուրսային և ավարտական աշխատանքների կատարումը, քննություններին նախապատրաստվելը և դրանք հանձնելը, անհատական հետազոտությունը և այլն,

6. կրեդիտը չափում է ուսանողի միայն ուսումնական բեռնվածքը և չի գնահատում դասընթացի կամ կրթական մոդուլի բարդության աստիճանը, կարևորությունը և մակարդակը կրթական ծրագրում կամ ուսանողի կողմից դրա յուրացման որակը (գնահատականը),

7. կրեդիտը ուսանողին տրվում է միայն կրթական մոդուլով նախանշված ելքային կրթական արդյունքի գնահատման շեմային չափանիշները բավարարելուց հետո: Ուսանողը վաստակում է կրթական մոդուլին հատկացված կրեդիտների լրիվ քանակը՝ քննական արդյունքների (գնահատականների կամ գնահատման միավորների) հետ միասին,

8. ECTS կրեդիտը չի չափում դասախոսի ուսումնական գործունեության (դասավանդման) աշխատածավալը: Այն չափում է ուսանողի ուսումնական աշխատանքի (ուսումնառության) ծավալը,

9. կրեդիտը չի փոխարինում ուսանողի՝ թվանշաններով գնահատմանը, իսկ ուսանողի վաստակած կրեդիտների քանակը չի որոշվում նրա ստացած թվանշաններով (գնահատման միավորներով),

10. կրեդիտը չի արտահայտում ուսանողի ստացած գիտելիքի որակը, այն չափվում է գնահատականներով:

4. Կրեդիտային համակարգի կարևոր հատկանիշները

11. Կրեդիտային համակարգը ուսումնական գործընթացի կազմակերպման, ակադեմիական կրեդիտների միջոցով ուսումնառության արդյունքների հաշվառման (արժևորման), կուտակման և փոխանցման համակարգ է, որտեղ ուսանողին համապատասխան որակավորումը շնորհվում է կրթական ծրագրով սահմանված կրեդիտների անհրաժեշտ քանակի և բովանդակության ձեռքբերումից հետո:

12. Կրեդիտների կուտակման և փոխանցման ECTS համակարգը միասնական համաեվրոպական կրեդիտային համակարգ է, որում ուսանողի մեկ ուսումնական տարվա լրիվ ուսումնական աշխատածավալը չափվում է 60 ECTS կրեդիտով:

Այն նախատեսված է Եվրոպական բարձրագույն կրթության տարածքում ուսանողների ձեռք բերած կրթական արդյունքների չափման, պաշտոնական ճանաչման և բուհից բուհ փոխանցումը դիտարկելու համար:

13. ECTS համակարգի կարևորագույն հատկանիշներն են.

- կիսամյակը, ուսումնական տարին կամ ուսումնառության լրիվ ծրագիրը հաջողությամբ ավարտելու համար ուսանողը պետք է վաստակի կրթական ծրագրով սահմանված կրեդիտների անհրաժեշտ քանակը,

- կրեդիտներ հատկացվում են կրթական ծրագրի՝ գնահատման ենթակա բոլոր բաղկացուցիչներին՝ դասընթացներին, կրթական մոդուլներին, պրակտիկաներին, կուրսային և ավարտական աշխատանքներին և այլն,

- կրթական ծրագիրը և դրա առանձին բաղկացուցիչները բնութագրող բոլոր պայմանները՝ ծրագրի նպատակը և ավարտական պահանջները, դասընթացների ելքային կրթական արդյունքները և հատկացված կրեդիտները, ուսումնառության, դասավանդման և գնահատման մեթոդները և այլն, հրապարակվում են նախապես և հասանելի են դրանցից օգտվողներին (ուսանողներին և դասախոսներին):

5. Կրեդիտային համակարգի հիմնական գործառնությունները

Կրեդիտային համակարգի հիմնական գործառնությունները երկուսն են՝

ա) կրեդիտների փոխանցում.

այս գործառնությամբ ենթադրում է ուսումնական ծրագրի (պլանի) բոլոր դասընթացների և կրթական մոդուլների աշխատածավալների արտահայտում կրեդիտների օգնությամբ, ինչը հնարավոր է դարձնում կրեդիտներով չափված կրթական արդյունքի փոխանցումը ծրագրերի և բուհերի միջև,

բ) կրեդիտների կուտակում.

այս գործառնության իրականացումը ենթադրում է կրթական կրեդիտների աստիճանական կուտակման գործընթացի առկայություն, ինչն իրականացվում է ուսանողի անհատական ուսումնական ծրագրի օգնությամբ,

Նշված գործառնությունները բնութագրվում են մի շարք հատկանիշներով և ուղեկցվում համապատասխան ընթացակարգերով:

14. Կրեդիտների փոխանցման գործառնության հիմնական հատկանիշներն են.

- գործում են մոդուլացված ուսումնական ծրագրեր, որոնց բոլոր բաղադրամասերի (դասընթացներ, կրթական մոդուլներ, կուրսային և ավարտական աշխատանքներ, պրակտիկաներ և այլն) աշխատածավալները տրված են ուսանողի լրիվ ուսումնական բեռնվածությունը (լսարանային, արտալսարանային և ինքնուրույն աշխատանք) արտահայտող ECTS կրեդիտներով,

- կրեդիտներով արտահայտված կրթական արդյունքների փոխադարձ ճանաչման և որոշակի թվով կրեդիտների՝ ծրագրից ծրագիր փոխանցման (տեղափոխման) հնարավորություն նույն բուհի ներսում կամ բուհերի միջև՝ ընդունող բուհի ծրագրերին համապատասխան:

15. Կրեդիտների կուտակման գործառնության հիմնական հատկանիշներն են.

- պարտադիր և ընտրովի դասընթացներից բաղկացած ուսումնական ծրագրեր, որոնցից յուրաքանչյուրի յուրացման հաջորդականությունը սահմանվում է դասընթացների նախապայմաններով,

- ուսանողի կողմից դասընթացների ընտրության և դրանցում ընդգրկվելու համար գրանցման ընթացակարգերի առկայություն,

- ուսանողների ուսումնառության անհատական ծրագրերի առկայություն,

- դասընթացի համար մեկից ավելի ուսումնական հոսքերի առկայության դեպքում ուսանողի կողմից դրանց ընտրության հնարավորություն՝ ելնելով դասընթացի կայացման ժամանակացույցից և (կամ) դասախոսին նախապատվություն տալուց,

- ուսանողի կողմից ուսումնառության ինտենսիվության, հետևաբար նաև ուսումնառության ծրագրի տևողության կարգավորման հնարավորություն:

6. Ուսանողի ուսումնական բեռնվածությունը և կրթական ծրագրերի աշխատածավալը

16. ՎՊՀ-ում բակալավրի, մագիստրոսի և հետազոտողի կրթական աստիճաններում ուսանողի ուսումնական կիսամյակի բեռնվածությունը սահմանվում է 30 կրեդիտային միավոր (10% թույլատրելի շեղումով), ուսումնական տարվա բեռնվածությունը՝ 60 կրեդիտային միավոր (տարեկան ուսումնական բեռնվածությունը՝ 1800 ակադեմիական ժամ):

17. Ուսանողի շաբաթական ուսումնական լրիվ բեռնվածության առավելագույն չափը 45 ժամ է, որը համարժեք է 1,5 կրեդիտային միավորին:

18. ՎՊՀ-ում ուսումնական գործընթացը կազմակերպվում է աշնանային և գարնանային կիսամյակներով: Ուսումնական կիսամյակների տևողությունը կազմում է 20 շաբաթ, որի ընթացքում իրականացվում են տեսական ուսուցումը, ընթացիկ ստուգումները, ստուգարքներն ու քննությունները, ուսումնական, արտադրական և հետազոտական (մագիստրատու-բայում) պրակտիկաները, բակալավրի ավարտական աշխատանքի և մագիստրոսական թեզի շաբադրման ու պաշտպանության աշխատանքները, ինչպես նաև պետական որակավորման քննությունները:

19. Բակալավրի կրթական ծրագրի ուսումնական լրիվ աշխատածավալը կազմում է 240 կրեդիտային միավոր:

20. Մագիստրոսի կրթական ծրագրի ուսումնական լրիվ աշխատածավալը կազմում է 120 կրեդիտային միավոր:

21. Ուսման բարձր առաջադիմություն ունեցող ուսանողը սահմանված կարգով կարող է ստանձնել լրացուցիչ բեռնվածություն:

7. Դասընթացները և կրթական մոդուլները

22. Ուսումնական ծրագրում (պլանում) ներառված դասընթացները կամ կրթական մոդուլները ներկայացվում են հատկացված կրեդիտների հետ միասին:

23. Մեծածավալ դասընթացներն անհրաժեշտության դեպքում բաժանվում են 1 կիսամյակ տևողությամբ առանձին կրթական մոդուլների:

24. Դասընթացները (կրթական մոդուլները) ըստ յուրացման բնույթի բաժանվում են 2 հիմնական խմբի՝

ա) պարտադիր դասընթացներ, որոնց յուրացումն ամրագրված է որոշակի կիսամյակներում,

բ) կամընտրական դասընթացներ, որոնց յուրացման կիսամյակը ամրագրված է մագիստրոսական ծրագրում, և ուսանողը դրանք ընտրում է առաջարկվող ցանկից:

8. Կրեդիտների հատկացումը

25. Կրթական ծրագրի առանձին մոդուլներին կրեդիտների հատկացումը ելնում է մոդուլով սահմանված կրթական արդյունքին հասնելու համար միջին

առաջադիմության ուսանողից պահանջվող անհրաժեշտ աշխատաժամանակի իրատեսական կանխատեսումից:

26. Կրթական արդյունքի դրական գնահատման դեպքում մոդուլին հատկացված կրեդիտները շնորհվում են ամբողջությամբ:

27. Կրթական մոդուլին հատկացվող կրեդիտների համար նախընտրելի է սահմանել ամբողջական թվերով արժեքներ:

28. Դասընթացին (կրթական մոդուլին) հատկացվող կրեդիտների թվի և լսարանային (կոնտակտային) ժամերի միջև չկա միարժեք կապ: Լսարանային ժամերի թիվը կախված է պարապմունքների ձևից (դասախոսություն, սեմինար, գործնական կամ լաբորատոր պարապմունք և այլն), դասավանդման, ուսումնառության և գնահատման մեթոդներից և այլն:

29. ՎՊՀ-ում ընդունվում է կրթական մոդուլին հատկացված կրեդիտային միավորների լսարանային և արտալսարանային աշխատաժամալների հետևյալ մոտավոր հարաբերակցությունը.

Բակալավրիատում՝

- 2 կրեդիտային միավորին համապատասխանում է շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն և 2 ժամ ինքնուրույն աշխատանք,
- 1.5 կրեդիտային միավորին համապատասխանում է շաբաթական 2 ժամ գործնական (սեմինար) և 1 ժամ ինքնուրույն աշխատանք,
- 2 կրեդիտային միավորին համապատասխանում է շաբաթական 3 ժամ լաբորատոր աշխատանք և 1 ժամ ինքնուրույն աշխատանք,

Մագիստրատուրայում՝

- 3 կրեդիտային միավորին համապատասխանում է շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն և 4 ժամ ինքնուրույն աշխատանք,
- 2 կրեդիտային միավորին համապատասխանում է շաբաթական 2 ժամ գործնական (սեմինար) և 2 ժամ ինքնուրույն աշխատանք,
- 2 կրեդիտային միավորին համապատասխանում է շաբաթական 2 ժամ լաբորատոր աշխատանք և 2 ժամ ինքնուրույն աշխատանք:

Ընթացիկ և հանրագումարային ստուգումների համար.

- Քննությանը պատրաստվելու համար առարկայի շաբաթական յուրաքանչյուր ժամ դասախոսության դիմաց հատկացվում է 0,5 կրեդիտային միավոր:

- Այն մասնագիտական առարկաներին, որոնց դասավանդումը հիմնականում իրականացվում է գործնական կամ լաբորատոր պարապմունքների ձևով և նախատեսվում է քննություն, քննությանը պատրաստվելու համար շաբաթական յուրաքանչյուր ժամի դիմաց հատկացվում է 0,125 կրեդիտային միավոր:

- Տեսական մասից ստուգարքով ավարտվող առարկայի ստուգարքին պատրաստվելու համար առարկայի շաբաթական յուրաքանչյուր ժամ դասախոսության դիմաց հատկացվում է 0,25 կրեդիտային միավոր :

30. Պրակտիկաների յուրաքանչյուր շաբաթվան և պաշտպանությանը տրվում է 1,5 կրեդիտային միավոր:

31. Կուրսային աշխատանքի (մագիստրատուրայում նաև ռեֆերատի ու զեկուցման) կատարումը և պաշտպանությունը գնահատվում է 3 կրեդիտային միավորով:

32. Բակալավրիատի 4-րդ տարվա յուրաքանչյուր կիսամյակում բակալավրի ավարտական թեզի աշխատանքների կատարման համար տրվում է 2 կրեդիտային միավոր, շարադրմանը և պաշտպանությանը՝ 3 կրեդիտային միավոր (2 շաբաթ):

33. Մագիստրոսական ատենախոսության թեմայով հետազոտական աշխատանք կատարելու համար նախատեսվում է 15 կրեդիտային միավոր (ըստ կիսամյակների՝ 0,3,6,6), իսկ թեզի շարադրման և պաշտպանության համար՝ 12 կրեդիտային միավոր:

34. Մագիստրոսական ծրագրի ղեկավարի գիտական սեմինարի համար հատկացվում է 12 կրեդիտային միավոր (3-ական միավոր յուրաքանչյուր կիսամյակի համար):

35. Պետական ավարտական յուրաքանչյուր քննության նախապատրաստվելու և հանձնելու համար տրվում է 3 կրեդիտային միավոր (2 շաբաթ):

36. Մարմնակրթության համար կրեդիտային միավորներ չեն նախատեսվում:

9. Ուսումնական ծրագրերը, դասընթացները (կրթական մոդուլները) և ավարտական պահանջները

37. Բակալավրի կրթական ծրագիրը ներառում է մինչև վեց հիմնական կրթամաս՝ ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական (ՀՍ), ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական (ԸՄԲ), ընդհանուր մասնագիտական (ԸՄԴ) և հատուկ մասնագիտացման դասընթացներ (ՀՄԴ), ինչպես նաև կրթական այլ բաղադրիչներ (ԱԲ):

38. Մագիստրատուրայի ուսումնական ծրագիրը ներառում է երեք կրթամաս՝ ընդհանուր մասնագիտական առարկաներ(ԸՄԱ), մասնագիտական պարտադիր դասընթացներ (ՄԴ), կրթական այլ բաղադրիչներ (ԱԲ) և գիտահետազոտական աշխատանք (ԳԱ) :

39. Կրթական ծրագրում ներառված կրթական մոդուլները ունեն իրենց դասիչները և ներկայացվում են հատկացված կրեդիտներով ու լսարանային ծանրաբեռնվածությունով: Նշվում են նաև առարկայի դասավանդման կիսամյակը և նախապայմանները:

40. Մեծածավալ դասընթացները բաժանվում են մեկ կիսամյակ տևողությամբ առանձին կրթական մոդուլների: Դասընթացների մոդուլացումը կատարվում է՝ ելնելով նվազագույնը կիսամյակների ընթացքում դասընթացն ավարտելու սկզբունքից:

41. Դասընթացներն իրենց բնույթով բաժանվում են երեք հիմնական խմբերի՝

ա) պարտադիր դասընթացներ - բարձրագույն կրթության կրթական չափորոշիչներով սահմանված կրթական ծրագրի հիմնական դասընթացներ, որոնք դասավանդվում են պարտադիր և խիստ որոշակի հերթականությամբ՝ համաձայն տվյալ ուղղության մասնագետների պատրաստմանը ներկայացվող պահանջներին:

բ) կամընտրական դասընթացներ - պետական չափորոշիչներից բխող և ֆակուլտետների կողմից առաջարկվող դասընթացներ, որոնք ընտրում է

ուսանողը առաջարկվող ցանկից, իսկ դրանց անցկացման հաջորդականությունը կարող է լինել ինչպես ամրագրված, այնպես էլ ազատ:

Ծրագրում նշվում է նաև դասընթացների յուրաքանչյուր կրթամասին հատկացված կրեդիտային միավորների գումարը:

42. Բակալավրի որակավորման աստիճան ստանալու համար ՎՊՀ ուսանողը պետք է հաջողությամբ լրացնի 240 կրեդիտ ուսումնական բեռնվածություն (ներառյալ կուրսային աշխատանքները և պրակտիկաները), որոնց համար հաշվարկված հանրագումարային միջին որակական գնահատականը (ՄՈԳ) պետք է կազմի առնվազն 58՝ ներառյալ 3 կրեդիտ արժեքով մասնագիտական ամփոփիչ քննությունը:

43. Մագիստրոսի որակավորման աստիճան ստանալու համար ՎՊՀ ուսանողը պետք է հաջողությամբ լրացնի 120 կրեդիտ ուսումնական բեռնվածություն, որի համար հաշվարկված հանրագումարային միջին որակական գնահատականը (ՄՈԳ) պետք է կազմի առնվազն 58՝ ներառյալ մագիստրոսական ատենախոսության թեմայով գիտահետազոտական աշխատանքը (կուրսային, ռեֆերատ, էսսե, հոդված) և մագիստրոսական թեզի գնահատումը և պաշտպանությունը:

10. Բակալավրի կրթական ծրագիրը և ավարտական պահանջները

10.1. Ուսումնական ծրագիրը

Բակալավրի ուսումնական ծրագիրը ներառում է հինգ հիմնական կրթամաս՝ ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական(ՀՍ), ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական(ԸՄԲ), ընդհանուր մասնագիտական(ԸՄԴ) և հատուկ մասնագիտացման դասընթացներ(ՀՄԴ), ինչպես նաև կրթական այլ բաղադրիչներ(ԱԲ): Ծրագրում ընդգրկված յուրաքանչյուր դասընթաց ունի իր դասիչը: Ծրագրում նշվում է նաև դասընթացների յուրաքանչյուր խմբին հատկացված կրեդիտային միավորների գումարը, ինչպես նաև դասընթացի յուրաքանչյուր մոդուլին հատկացված կրեդիտային միավորը: Նշվում է նաև առարկայի դասավանդման կիսամյակը և նախապայմանները:

Ուսումնական ծրագրի ընդհանուր կառուցվածքը հետևյալն է.

Կրթամաս	Կրեդիտներ	Դասընթաց- մոդուլների քանակը
I. Ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ- տնտեսագիտական դասընթացներ	36	13
Պարտադիր	20	8
Կամընտրական	16	5
II. Ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական դասընթացներ	6	3
Պարտադիր	4	2
Կամընտրական	2	1
III. Ընդհանուր մասնագիտական դասընթացներ	159	23
IV. Հատուկ մասնագիտական դասընթաց և կամընտրական դասընթաց	24	5
V. Այլ կրթական մոդուլներ	15	3
Ընդամենը	240	69

10.1.1. Ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական կրթամաս

Բակալավրի ուսումնական ծրագրի ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական (ՀՍ) կրթամասը կազմված է կրթական մոդուլների երկու փաթեթից՝ պարտադիր և կամընտրական, որոնք նպատակաուղղված են բարձրագույն կրթության ընդհանուր տեսական հենքի ձևավորմանը: **ՀՍ**

պարտադիր դասընթացներ

ՀՍ պարտադիր դասընթացների ցանկը ներառում է ամրագրված բովանդակային կառուցվածքով և կրեդիտներով հաշվարկված հետևյալ մոդուլ-դասընթացները.

Մոդուլ-դասընթաց	Կրեդիտ	Լսարանային ժամ (դ/ս/գ/լ) ¹	Կիսամյակ	Գնահատման ձևը
Հայոց լեզու և գրականություն-1	2	32 (8/0/24/0)	1	ստուգարք
Հայոց լեզու և գրականություն-2	2	32 (8/0/24/0)	2	ստուգարք
Հայոց պատմության հիմնահարցեր-1	2	32 (18/14/0/0)	1	ստուգարք
Հայոց պատմության հիմնահարցեր-2	2	32 (18/14/0/0)	2	ստուգարք
Ռուսաց լեզու-1	4	64 (0/0/64/0)	1	ստուգարք
Ռուսաց լեզու-2	4	64 (0/0/64/0)	2	ստուգարք

Փիլիսոփայության հիմնահարցեր	4	48 (28/0/20/ 0)	4	քննություն
Մարմնակրթություն ²				ստուգարք

1) դ-դասախոսություն, ս-սեմինար, գ-գործնական պարապմունք, լ-լաբորատոր աշխատանք

2)մարմնակրթությունը դասավանդվում է 1-4 կիսամյակներում շաբաթական 2 ժամով

ՀՍ կամընտրական դասընթացներ

ՀՍ կամընտրական դասընթացների ցանկը կազմված է կամընտրական առարկաներից, որոնցից ուսանողը հնարավորություն ունի ընտրելու երեքը: ՀՍ կամընտրական դասընթացների ցանկը պարունակում է հետևյալ մոդուլները.

Մոդուլ-դասընթաց	Կրեդիտ	Լսարանային ժամ (դ/ս/գ/լ)	Կիսամյակ	Գնահատման ձևը
Օտար լեզու-1	4	64 (0 /0 /64/0)	1	ստուգարք
Օտար լեզու-2	4	64 (0 /0 /64/0)	2	
Օտար լեզու-3	4	64 (0 /0 /64/0)	3	
Մշակութաբանություն	2	32 (18/14/0/0)	3	ստուգարք
Սոցիոլոգիա				
Քաղաքագիտություն	2	32 (18/14/0/0)	4	ստուգարք
Իրավագիտություն				

10.1.2. Ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական կրթամաս

Բակալավրի ուսումնական ծրագրի ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական (ԸՄԲ) կրթամասը նույնպես կազմված է կրթական մոդուլների երկու փաթեթից՝ պարտադիր և կամընտրական:

ԸՄԲ պարտադիր դասընթացներ

ԸՄԲ պարտադիր դասընթացների ցանկը ներառում է ամրագրված բովանդակային կառուցվածքով և կրեդիտներով հաշվարկված հետևյալ մոդուլները.

Մոդուլ-դասընթաց	Կրեդիտ	Լսարանային ժամ (դ/ս/գ/լ)	Կիսամյակ	Գնահատման ձևը
Էկոլոգիա և բնապահպանության հիմնահարցեր	2	32 (18 /14/0/0)	1	ստուգարք
Քաղաքաշտպանություն և արտակարգ իրավիճակների հիմնահարցեր	2	32(18 /0/14/0)	5	ստուգարք

Կամրնտրական դասընթացներ				
Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում	2	32(18 /0/14/0)	5	ստուգարք
Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության առաջին բուժօգնություն				

10.1.3. Ընդհանուր մասնագիտական կրթամաս

"Ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկա" մասնագիտության բակալավրի ուսումնառության կրթական ծրագրի ԸՄԴ կրթամասը բաղկացած է կրթական մոդուլների մեկ փաթեթից:

ԸՄԴ պարտադիր դասընթացներ

ԸՄԴ պարտադիր դասընթացների ցանկը ներառում է ամրագրված բովանդակային կառուցվածքով և կրեդիտներով հաշվարկված հետևյալ մոդուլները.

Մոդուլ-դասընթաց	Կրեդիտ	Լսարանային ժամ (դ/ս/գ/լ)	Կիսամյակ	Գնահատման ձևը
Մաթեմատիկական անալիզ -1	7	96 (48/0/48/0)	1	քննություն
Մաթեմատիկական անալիզ - 2	7	96 (48/0/48/0)	2	քննություն
Մաթեմատիկական անալիզ -3	8	128(48/0/54/0)	3	քննություն
Գծային հանրահաշիվ և վերլուծական երկրաչափություն-1	4	120(32/0/24/0)	1	քննություն
Գծային հանրահաշիվ և վերլուծական երկրաչափություն-2	5	150 (32/0/32/0)	2	քննություն
Տնտեսագիտության տեսություն-1	5	150(64 /0/64/0)	1	քննություն
Տնտեսագիտության տեսություն-2	6	180(40 /0 /32/ 0)	2	քննություն
Դիսկրետ մաթեմատիկա	3	30(30 /0 /0/ 0)	3	ստուգարք
Չափի տեսություն	4	32(32 /0 /0/ 0)	3	ստուգարք
Հավանականությունների տեսություն-1	4	48(24/0/24/0)	3	քննություն
Հավանականությունների տեսություն-2	5	58(32/0/24/0)	4	քննություն
Համակարգչային ծրագրեր	5	64(16/0/0/48)	3	քննություն
Դիֆերենցիալ հավասարումներ	6	48 (24/0/24/0)	4	քննություն
Ֆինանսական մաթեմատիկա-1	4	48 (24/0/24/0)	4	քննություն
Ֆինանսական մաթեմատիկա-2	4	72 (48/24/0/0)	5	քննություն
Միկրոտնտեսագիտություն	6	72(40/0/32/0)	4	քննություն
Բանկային գործ-1	3	62(24/0/16/0)	4	ստուգարք
Բանկային գործ-2	4	48 (24/0/24/0)	5	քննություն

Օպտիմիզացիայի մեթոդներ և էքստրեմալ խնդիրներ	4	48 (24/0/24/0)	5	քննություն
Կիրառական վիճակագրություն	4	48 (24/0/24/0)	5	քննություն
Մակրոտնտեսագիտություն	5	64(32/0/32/0)	5	քննություն
Ֆինանսների տեսություն	5	64(32/0/32/0)	5	ստուգարք
Որոշումների կայացման տեսություն	5	72(41/0/32/0)	6	քննություն
Հաշվման տեսություն	4	48 (24/0/24/0)	6	քննություն
Հաշվապահական հաշվառում	2	32 (0/0/32/0)	6	ստուգարք
Մաթեմատիկական ժողովրդագրություն	4	48(24/0/24/0)	6	ստուգարք
Տնտեսաչափություն-1	6	72(40/0/32/0)	6	քննություն
Տնտեսաչափություն-2	7	88(40/0/48/0)	7	քննություն
Ռիսկերի կառավարում	6	72(40/0/32/0)	7	քննություն
Ֆինանսական ռիսկերի գնահատում	6	72(40/0/32/0)	7	քննություն
Ստոխաստիկ վերլուծություն ֆինանսներում	6	72(40/0/32/0)	7	ստուգարք
Ժամանակային շարքերի վերլուծություն	5	52(40/0/12/0)	8	քննություն
Կորպորատիվ ֆինանսներ	5	52(40/0/12/0)	8	ստուգարք

10.1.4. Հատուկ մասնագիտական կրթամաս և կամընտրական դասընթացներ

"Ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկա" մասնագիտության բակալավրի ուսումնառության կրթական ծրագրի ՀՄԴ կրթամասը պայմանավորված է տվյալ մասնագիտության որոշ ոլորտների առավել խորը ուսուցմամբ:

Մոդուլ-դասընթաց	Կրեդիտ	Լսարանային ժամ (դ/ս/գ/լ)	Կիսամյակ	Գնահատման ձևը
Ներդրումային պորտֆելի կառավարում	4	56(32/0/24/0)	7	ստուգարք
Ֆինանսական հաշվապահություն	4	56(32/0/24/0)	7	քննություն
Տնտեսագիտության մաթեմատիկական մոդելավորում	4	56(32/0/24/0)	8	քննություն
Բանկային ինֆորմացիոն ցանցեր	4	72 (24/0/48/0)	8	քննություն
Գնագոյացման մոդելներ	3	40 (24/0/16/0)	8	ստուգարք

10.1.5. Կրթական այլ մոդուլներ

Կրթական ծրագրի այս բաժինն ընդգրկում է ամրագրված կրեդիտային արժեքներով հետևյալ ոչ դասընթացային կրթական մոդուլները.

Մոդուլ	Կրեդիտ	Կիսամյակ	Գնահատման ձևը
Կուրսային աշխատանք	3	6	քննություն
Կուրսային աշխատանք	3	7	քննություն
Արտադրական պրակտիկա	6	8	քննություն
Անփոփիչ ավարտական քննություն	3	8	քննություն

Բ. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման համակարգը

Ի. Ընդհանուր դրույթներ

1. Բոլոնիայի գործընթացին ինտեգրումը ենթադրում է տարբերակված աստիճաններով (բակալավրիատ, մագիստրատուրա, հետբուհական գիտակրթական) բարձրագույն կրթական համակարգ՝ նրա յուրաքանչյուր փուլում ավելի ճկուն, դասախոսի և ուսանողի ակադեմիական ազատություններին նպաստող ուսումնական գործընթացների կիրառմամբ: Մասնավորապես, ուսանողը հնարավորություն է ստանում ակտիվորեն մասնակցելու իր անհատական ուսումնական պլանի կազմմանը, հետևաբար և իր՝ որպես մասնագետի կայացմանը, իսկ դասախոսը՝ ընտրելու դասավանդման այնպիսի մեթոդներ և միջոցներ, որոնք ապահովում են ուսումնական գործընթացի բարձր որակ:

Ուսումնական գործընթացում բարեփոխումների իրականացման համար կարևորվում է ակադեմիական կրեդիտների կուտակման ու փոխանցման և գիտելիքների գնահատման բազմագործոնային համակարգերի ներդրումը, որոնք ենթադրում են մի շարք փոփոխություններ ուսումնական գործընթացի կազմակերպման գործում՝ էապես նպաստելով ուսանողների ակադեմիական ազատությանը:

2. Սույն կանոնակարգը հիմնվում է ,Կրթության մասին և ,Բարձրագույն և հետբուհական մասնագիտական կրթության մասին ՀՀ օրենքների, ՀՀ կառավարության 27 դեկտեմբերի 2005թ. թիվ 2307-Ն ,ՀՀ

բարձրագույն կրթության համակարգում կրեդիտային համակարգի ներդրման մասին ե որոշման, ՀՀ ԿԳ նախարարի 2007թ. հունիսի 9-ի թիվ 588-Ա/Ք հրամանով հաստատված "Բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում ուսումնական գործընթացի կրեդիտային համակարգով կազմակերպման օրինակելի կարգի", "Ուսումնական ծրագրերի (պլանների) կրեդիտային հենքով վերակառուցման և կրթական մոդուլներին կրեդիտների հատկացման մեթոդական ուղեցույցի" և ՀՀ ԿԳՆ հրահանգչական նամակների վրա:

3. Կանոնակարգի դրույթները գործողության մեջ են դրվում գիտխորհրդում հաստատման օրից և նույն ժամանակից ուժը կորցրած է ճանաչվում "Ակադեմիական կրեդիտների կուտակման և փոխանցման համակարգով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման և ուսանողների գիտելիքների ստուգման, գնահատման ու հաշվառման կանոնակարգը" (ընդունված գիտխորհրդում 29.10.2007թ.):

II. Գիտելիքների ստուգման և գնահատման համակարգը

4. Համակարգի հիմնադրույթները.

ՎՊՀ-ում գործում է բակալավրիատի, մագիստրատուրայի և ասպիրանտուրայի ուսանողների գիտելիքների պարբերական ստուգման և գնահատման բազմագործոնային համակարգ, որի կիրարկման հիմնական նպատակներն են՝

ա) ուսումնական կիսամյակի ընթացքում գիտելիքների անընդհատ ստուգման և գնահատման օգնությամբ կազմակերպել ուսումնառության համաչափ աշխատանքային գործընթաց, խթանել ուսանողի ինքնուրույն աշխատանքը և բարելավել դասահաճախումները,

բ) անհատական առաջադրանքների, ընթացիկ և հանրագումարային ստուգումների (ստուգարքների և քննությունների), ուսումնական գործընթացի այլ բաղադրիչների հաշվառման օգնությամբ ապահովել ուսանողի գիտելիքների և կարողությունների արդյունարար գնահատման արժանահավատությունն ու օբյեկտիվությունը:

5. Ստուգարքներին և քննություններին ուսանողի պատ-րաստվածության մակարդակին ներկայացվող պահանջները պետք է

ապահովեն գիտելիքների համակողմանի ստուգումը, ապագա մասնագետի մասնագիտական հմտությունների և կարողությունների գնահատումը՝ համաձայն մասնագիտական համապատասխան կրթական չափորոշիչի:

6. Հանրագումարային ստուգումները (քննությունները և ստուգարքները) նպատակ ունեն գնահատելու տվյալ կիսամյակում ուսանողի ստացած տեսական և գործնական գիտելիքները, դրանց կայունությունը, ստեղծագործական մտածողության զարգացումը, ինքնուրույն աշխատանքի հմտությունների ձեռքբերումը, ստացած գիտելիքների համադրումը և դրանց կիրառումը գործնական խնդիրների լուծման ժամանակ:

7. Ընթացիկ ստուգումը կիսամյակի ընթացքում դասընթացի ուսումնասիրված բաժինների յուրացման մակարդակի ստուգման և գնահատման ձև է, որի կիրառումը՝

ա) նպաստում է առարկայից առավել կայուն գիտելիքների տիրապետմանը՝ կիսամյակի ընթացքում ուսանողի անընդհատ և համաչափ աշխատանքի միջոցով,

բ) դյուրացնում է հմտությունների և կարողությունների ձեռքբերման գործընթացը՝ հնարավորություն ընձեռելով ուսանողին դասընթացը հանձնելու մաս առ մաս,

գ) բարձրացնում է ուսանողի ուսումնական կարգապահությունը:

8. Յուրաքանչյուր կիսամյակում ընթացիկ ստուգումների, ստուգարքների և քննությունների անցկացման ժամկետները որոշվում են ըստ ուսումնական գործընթացի ժամանակացույցի:

9. Ընթացիկ և հանրագումարային ստուգումների կազմակերպման, անցկացման և ամփոփման, ինչպես նաև ուսանողների վարկանիշների հաշվառման աշխատանքները կատարվում են համապատասխան դեկանատների կողմից և ամփոփվում ուսումնական վարչությունում:

10. Գիտելիքների ստուգումը և գնահատումը իրականացվում են հետևյալ բաղադրիչներով՝

ա) ուսումնական գործընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի գնահատում դասահաճախումների հաշվառման միջոցով,

բ) գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքներին ուսանողի մասնակցության, պարապմունքների ընթացքում նրա ակտիվության և հմտությունների հաշվառում և գնահատում,

գ) ինքնուրույն կատարվող աշխատանքների (անհատական առաջադրանքների) հաշվառում և գնահատում,

դ) կրթական մոդուլի ենթաբաժինների և ծրագրով նախատեսված այլ առաջադրանքների կատարման և յուրացման ընթացիկ ստուգում և գնահատում կիսամյակի ընթացքում (ընթացիկ և հանրագումարային քննություններ կամ ստուգարքներ),

ե) ստուգման արդյունքների ինտեգրում՝ դասընթացին ուսանողի մասնակցության աստիճանի, անհատական առաջադրանքների, գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքներին ուսանողի ակտիվության, հմտությունների և կարողությունների գնահատման, ընթացիկ և հանրագումարային գնահատումների հիման վրա դասընթացի (կրթական մոդուլի) արդյունաբար գնահատականի ձևավորում:

III. Գնահատման մեթոդաբանությունը

11. Ելնելով մասնագիտության ուսումնական պլանով նախատեսված դասընթացների բնույթից, աշխատաձևավալից, պարապմունքի ձևից, դասավանդման մեթոդներից և հաշվի առնելով դասընթացի կարևորությունը ուսանողի մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների ձևավորման գործում՝ դասընթացներն ըստ անփոփոխ ստուգման կազմակերպման ձևի բաժանվում են 2 խմբի՝

ա) քննությամբ ավարտվող դասընթացներ,

բ) ստուգարքով ավարտվող դասընթացներ:

Տվյալ մասնագիտության դասընթացներից ուսանողների գիտելիքների, մասնագիտական կարողությունների և հմտությունների ստուգման ձևերը ամրագրվում են մասնագիտության ուսումնամեթոդական փաթեթում:

12. Քննություններով ավարտվող առարկաների ցանկը որոշում է տվյալ ֆակուլտետի գիտամանկավարժական խորհուրդը:

13. Քննությամբ ավարտվող դասընթացը քննաշրջանի ընթացքում անցկացվող հանրագումարային քննության (այսուհետ՝ Հանրագումարային քննություն) հետ մեկտեղ նախատեսում է 2 ընթացիկ քննություն(ըստ աշխատանքային պլանի): Ընթացիկ քննությունը կամ նրա մի մասը, որպես կանոն, անցկացվում է գրավոր (ուսանողների կամ տվյալ առարկայի դասախոսի հիմնավորված առաջարկությամբ և ֆակուլտետի ուսումնամեթոդական խորհրդի որոշմամբ կարող է անցկացվել նաև գրավոր-բանավոր ձևով):

- Մահմանվում են ընթացիկ քննության առաջադրանքի հետևյալ ձևերը՝ հարցաշար, թեսթ, ստուգողական աշխատանք, վերջիններիս գուգակցում կամ ստեղծագործական աշխատանք:

- Ընթացիկ գրավոր քննության առաջադրանքի առնվազն 8 միավորով գնահատվող հատվածը, որպես կանոն, կազմվում է թեսթային առաջադրանքի տեսքով:

- Հանրագումարային քննության ձևը (գրավոր, բանավոր կամ գրավոր - բանավոր) դասընթացը կազմակերպող ամբիոնի առաջարկությամբ հաստատում է ֆակուլտետի ուսումնամեթոդական խորհուրդը յուրաքանչյուր տարվա փետրվար ամսին հաջորդ ուսումնական տարվա համար:

14. Ստուգարքով եզրափակվող դասընթացն ավարտվում է կիսամյակի ընթացքում ուսումնական նյութի յուրացման աստիճանը որոշող 2-4 ընթացիկ ստուգումների և մյուս բաղադրիչների գնահատումների արդյունքներով ամփոփվող ստուգարքով:

15. Ընթացիկ ստուգումներն անցկացվում են կարճ հարցումների, փոքրածավալ գրավոր/ստուգողական աշխատանքների և նման կարգի այլ հանձնարարությունների կատարողականի ստուգման միջոցով: Ընթացիկ ստուգման ձևն (գրավոր, բանավոր կամ գրավոր - բանավոր) դասընթացը կազմակերպող ամբիոնի առաջարկությամբ հաստատում է ֆակուլտետի ուսումնամեթոդական խորհուրդը յուրաքանչյուր տարվա փետրվար ամսին հաջորդ ուսումնական տարվա համար:

16. Ուսումնական պլանով նախատեսված լաբորատոր աշխատանքների արդյունքների ամփոփման ու ներկայացման ձևը հաստատվում է համապատասխան ամբիոնում: Ուսանողները լաբորատոր աշխատանքները

կատարում են տվյալ դասընթացը վարող դասախոսի անմիջական ղեկավարությամբ և հսկողությամբ:

17. Քննությամբ ավարտվող դասընթացից (կրթական մոդուլից) ուսանողի ստացած արդյունաբար (կիսամյակային) գնահատականը/միավորը (Գքնն.) ձևավորվում է ըստ հետևյալ բաղադրամասերի՝

17.1. Դասընթացի լսարանային պարապմունքներին ուսանողի մասնակցության աստիճանից՝ Գ1 :

17.1.1. Լսարանային պարապմունքներին լիարժեք մասնակցության դեպքում ուսանողը վաստակում է՝ 5 միավոր - դասախոսություններին հաճախելու համար, իսկ 15 միավոր - գործնական (սեմինար, լաբորատոր) աշխատանքներին հաճախելու համար(հավելված 1):

17.1.2. Լսարանային պարապմունքներին հաճախումները որոշվում են համաձայն հետևյալ հաշվարկի.

$$ՀՄ = Դ + Գ,$$

որտեղ՝

ՀՄ-հաճախումներին հատկացվող միավորը

Դ-դասախոսությունների մասնակցությանը միավորը

Գ-գործնական (սեմինար, լաբորատոր) պարապմունքների մասնակցությանը միավորը

17.1.3. Լսարանային պարապմունքներին 50% և ցածր հաճախումների դեպքում մասնակցության համար միավոր չի հատկացվում (տեղեկագրում գրվում է զրո):

17.1.4. Դասընթացի լսարանային պարապմունքների հաճախումների համար հատկացվող միավորը որոշվում է ըստ հաճախումների քանակի և համարժեք տոկոսի (հավելված 1):

17.1.5. Լսարանային պարապմունքներին և պրակտիկաներին ուսանողների հաճախումները դասամատյանում գրանցում է դասախոսը կամ խմբի (կուրսի) ավագը այդ աշխատանքները վարող դասախոսի (պրակտիկայի ղեկավարի) հսկողությամբ: Յուրաքանչյուր շաբաթվա վերջում խմբի խորհրդատուն ամփոփում է հաճախումների արդյունքները դասամատյանում:

17.1.6. Տվյալ առարկայի դասընթացից անհարգելի բացակայությունների և (կամ) ցածր առաջադիմության դեպքում ուսանողը յուրաքանչյուր ամսվա վերջում ակադեմիական խորհրդատուի կամ դեկանի կողմից ստանում է նախազգուշացում, ինչն ուսանողի ստորագրությամբ գրանցվում է հաշվառման մատյանում:

17.1.7. Տվյալ ամսվա ընթացքում համապատասխան փաստաթղթով վավերացված հարգելի բացակայություններ ունեցող ուսանողների համար դեկանատի գրավոր թույլտվությամբ ամբիոնը կազմակերպում է չկատարած լաբորատոր աշխատանքների անցկացում և գործնական (սեմինար) աշխատանքների խորհրդատվություն: Այդ դասաժամերին ուսանողների մասնակցության դրական արդյունքների դեպքում բացթողումները համարվում են լրացված:

17.1.8. Կիսամյակում դասընթացի լսարանային պարապմունքների մասնակցությանը համապատասխան միավորը գրանցվում է ամփոփիչ գնահատման տեղեկագրում:

17.2. Ինքնուրույն կատարվող աշխատանքների (անհատական առաջադրանքների) գնահատումից՝ Գ2, որին հատկացվում է 10 միավոր:

17.2.1. Ինքնուրույն աշխատանքի ձևերից են՝ ռեֆերատը, անհատական տնային առաջադրանքները, հանձնարարված մասնագիտական գրականության մշակումները, արտալսարանային ընթերցանությունը, թեմատիկ զեկուցումների նախապատրաստումը և այլն :

17.2.2. Կիսամյակի ընթացքում յուրաքանչյուր դասընթացից կարող են հանձնարարվել առնվազն 2 անհատական առաջադրանքներ:

17.2.3. Եթե ինքնուրույն աշխատանքը (անհատական առաջադրանքը) նշանակված ժամա-նա-կա-հատվածում կատարված է առնվազն կիսով չափ և ուսանողը կարողանում է այն ներկայացնել, ապա աշխատանքը գնահատվում է դրական (8-20 միավոր):

17.2.4. Բոլոր առաջադրանքների դրական գնահատականների միջինի դեպքում (8-20 միավոր) ուսանողը ստանում է ինքնուրույն աշխատանքի համար նախատեսված 10 միավորը: Հակառակ դեպքում ուսանողն ինքնուրույն աշխատանքի համար միավոր չի վաստակում (տեղեկագրում գրվում է զրո):

17.2.5. Ինքնուրույն աշխատանքի (անհատական առաջադրանքների) գնահատականները նշանակվում են մատյանում և տեղեկագրում:

17.3. Գործնական և/կամ սեմինար ու լաբորատոր աշխատանքների անցկացմանն ուսանողի մասնակցությունից և պարապմունքների ընթացքում նրա ակտիվությունից (Գ3), որը գնահատվում է 20 միավորով:

17.3.1. Նշված պարապմունքները կրթական գործընթացի կարևորագույն տարրերից են, որոնց անցկացմանը ուսանողի մասնակցությունը և ակտիվությունը գնահատվում է դասախոսի կողմից և արձանագրվում է դասամատյանում:

17.3.2. Կիսամյակում դասընթացի գործնական (սեմինար) ու լաբորատոր աշխատանքներին ուսանողների մասնակցության և ակտիվության գնահատման արդյունքների միջինը գրանցվում է ամփոփիչ գնահատման տեղեկագրում:

17.3.3. Դրական (8 և ավելի) գնահատականների միջինի դեպքում ամփոփիչ գնահատման տեղեկագրում ուսանողին տրվում է 20 միավոր, իսկ 8-ից ցածր արդյունքի դեպքում միավոր չի հատկացվում (տեղեկագրում գրվում է զրո):

17.4. Ուսուցանվող նյութի՝ ուսանողի կողմից տեսության յուրացման աստիճանի ստուգման նպատակով անցկացվող 2 ընթացիկ դրական (8 և բարձր) գնահատված քննությունների միջին գնահատականի կամ քննության ընթացքում այդ միջինի բարձրացված արդյունքից (Գ4):

17.4.1. ընթացիկ քննությունների դրական գնահատականների միջինը հաշվի է առնվում, եթե ուսանողի գործնական (սեմինար, լաբորատոր) աշխատանքները գնահատված են դրական:

17.4.2. Տվյալ դասընթացի ընթացիկ քննություն(ներ)ից 8-ից ցածր միավոր ստացած կամ ընթացիկ քննությանը չներկայացած ուսանողը հնարավորություն է ստանում այն (վերա)հանձնելու հանրագումարային քննության օրվան նախորդող աշխատանքային օրվա ընթացքում:

17.4.3. Բանավոր քննության թույլատրվում են այն ուսանողները, որոնք գրաֆիկով նշանակված ժամկետներում դրական գնահատականներով հանձնել են տվյալ դասընթացի ընթացիկ քննությունները և ակնկալում են դրական գնահատված մասերի համապատասխան գնահատականի բարձրացում

(հանրագումարային քննության նախորդ օրը ընթացիկ քննություն(ներ)ը հանձնած ուսանողը հանրագումարային քննության չի թույլատրվում):

17.4.4. Քննությունները գնահատվում են առավելագույնը 20 միավորով: Վերջնական գնահատման ժամանակ քննությունների գնահատականը կլորացվում է:

17.4.5. Ընթացիկ և հանրագումարային քննությունների արդյունքները գրանցվում են քննությունների տեղեկագրում:

17.5 Ուսանողի՝ գիտելիքների կիրառության գործնական հմտություններից (Գ5), որը գնահատվում է 1-10 միավորներով, էթե ուսանողը հանձնել է քննությունն ու գործնական (սեմինար, լաբորատոր) աշխատանքները գնահատվել են 11-20 միավորներով, դրական և ինքնուրույն կատարվող աշխատանքները (անհատական առաջադրանքները) գնահատվել են դրական (կախված դասընթացի բնույթից՝ ամբիոնի որոշմամբ, առաջնայինը կարող է լինել ինքնուրույն կատարվող աշխատանքների 11-20 միավորը):

17.5.1. 10-ից բարձր գնահատականի դեպքում գործնական կարողությունների համար տրվում է 10-ը գերազանցող միավորներին հավասար միավոր:

17.6. Տվյալ դասընթացի (կրթական մոդուլի) ուսուցման արդյունքում ուսանողի ձեռք բերած կարողությունների գնահատումից (Գ6), որին հատկացվում է առավելագույնը 20 միավոր:

17.6.1. Ուսանողի ձեռք բերած կարողությունները գնահատվում են 8-20 միավորներով/քննության միավորին համարժեք/, էթե ուսանողը հանձնել է քննությունն ու գործնական (սեմինար, լաբորատոր) աշխատանք-ները գնահատվել են դրական և ինքնուրույն կատարվող աշխատանք-ները (անհատական առաջադրանք-ները) գնահատվել են դրական:

18. Դասընթացի (կրթական մոդուլի) հանրագումարային միավորը (գնահատականը) հաշվարկվում է որպես գնահատման առանձին բաղադրամասերով վաստակած միավորների գումար՝

$$Գ_{\text{քնն}} = Գ1 + Գ2 + Գ3 + Գ4 + Գ5 + Գ6$$

19. Ստուգարքով ավարտվող դասընթացից (կրթական մոդուլից) ուսանողի ստացած հանրագումարային/կիսամյակային միավորը

(գնահատականը) (Գստ.) ձևավորվում է կիսամյակի ընթացքում՝ ըստ հետևյալ բաղադրամասերի՝

19.1. դասընթացի լսարանային պարապմունքներին ուսանողի մասնակցության աստիճանից՝ Գ1, որը լիարժեք իրականացնելու դեպքում ուսանողը վաստակում է 20 միավոր (տես 14.ա կետը):

19.2. ինքնուրույն կատարվող աշխատանքների (անհատական առաջադրանքների) գնահատումից՝ Գ2, որին հատկացվում է 10 միավոր (տես 14.բ կետը :

19.3. գործնական (սեմինար) և լաբորատոր աշխատանքներին ուսանողի մասնակցությունից և ակտիվությունից (Գ3), որին տրվում է 20 միավոր (տես 14.գ կետը):

19.4. ուսանողի կողմից ուսուցանվող նյութի յուրացման աստիճանի ստուգման, ձեռքբերված գործնական հմտությունների ու կարողությունների գնահատման նպատակով անցկացվող 2-4 ընթացիկ ստուգումների դրական գնահատականների (8 և բարձր) արդյունքների միջին գնահատականից (Գ4):

19.4.1. Ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է 20 բալանոց համակարգով: Ստուգման արդյունքները գրանցվում են ստուգարքների տեղեկագրում:

19.5. Տվյալ դասընթացի (կրթական մոդուլի) ուսուցման ընթացքում ուսանողի ձեռքբերած հմտությունների (Գ5) և կարողությունների (Գ6) գնահատումից: Այս դեպքում նորից հմտություններն ու կարողությունները արժևորվում են տեսական և գործնական գիտելիքների դրական գնահատման դեպքում (տես 14. ե և գ կետերը):

20. Դասընթացի (կրթական մոդուլի) ընդհանուր միավորը (գնահատականը) հաշվարկվում է որպես գնահատման առանձին բաղադրամասերով վաստակած միավորների գումար՝

$$\text{Գստ.} = \text{Գ1} + \text{Գ2} + \text{Գ3} + \text{Գ4} + \text{Գ5} + \text{Գ6}$$

21. Ընթացիկ քննություններից կամ ստուգումներից չառաջադիմող ուսանողների հետ ամբիոնները պարտավոր են անցկացնել լրացուցիչ և(կամ) անհատական պարապմունքներ՝ ըստ ժամանակացույցի:

22. Կուրսային աշխատանքի կազմակերպումը, գնահատումը կարգավորվում է "ՎՊՀ բակալավրի և մագիստրոսի կրթական ծրագրերով կուրսային աշխատանքների կազմակերպման, կատարման և գնահատման կարգերով":

23. Պրակտիկան գնահատվում է քննության ձևով՝ 100 միավորանոց սանդղակով՝ ըստ մասնագիտական կրթական ծրագրի կողմից սահմանված չափանիշների: Ուսումնական կամ արտադրական պրակտիկաների կազմակերպումը, գնահատումը կարգավորվում է "Պրակտիկայի կազմակերպման կանոնակարգ" -ով:

24. Ամփոփիչ ատեստավորումն իրականացվում է համաձայն ,Հայաստանի Հանրապետության բարձրագույն ուսումնական հաստատություններում շրջանավարտների ամփոփիչ ատեստավորման անցկացման մասին կարգի (հաստատված ՀՀ կրթության և գիտության նախարարի 2011 թ. հոկտեմբերի 31-ի N 1197-Ն հրամանով):

IV. Կիրարկման ընթացակարգը

24. Ընթացիկ և հանրագումարային ստուգումների ենթակա ուսումնական նյութի բովանդակությունը, ստուգումների ձևերը, հարցաշարերը, թեստային կամ այլ առաջադրանքները և ստուգումների անցկացման ժամանակացույցը, ինչպես նաև գնահատման մեթոդներն ու չափանիշներն ուսանողներին տրամադրվում են նախապես (կիսամյակի առաջին 2 շաբաթվա ընթացքում): Գրավոր ստուգման տարբերակում յուրաքանչյուր հարցի համար պետք է նշվի գնահատման առավելագույն միավորը, իսկ առաջադրանքի ծավալը համապատասխանի հատկացվող ժամանակահատվածին (ընթացիկ քննության համար՝ առնվազն 120 րոպե): Ընթացիկ քննության հարցատուները պետք է պարունակի առնվազն 8-միավորանոց թեստային առաջադրանք:

25. Ընթացիկ քննությունների ու ստուգումների, ստուգարքների ու քննությունների ժամանակացույցերը կազմվում են ֆակուլտետներում, ներկայացվում ուսումնական վարչություն և հաստատվում ուսումնական աշխատանքների գծով պրոռեկտորի կողմից:

26. Արգելվում է առանց ռեկտորատի թույլտվության և ուսանողների համաձայնության քննության վաղաժամկետ ընդունումը կամ հետաձգումը:

27. Ընթացիկ քննություններն անցկացվում են ըստ հաստատված ժամանակացույցի:

28. Ընթացիկ քննության օրերին ուսանողներն ազատվում են այդ օրվա դասերից:

29. Ստուգարքով ավարտվող առարկայի ընթացիկ ստուգումներն անցկացվում են ստուգումների թվով համամասնորեն բաժանված ժամանակահատվածներում: Ընթացիկ ստուգումն անցկացվում է տվյալ առարկան դասավանդող դասախոսի կողմից՝ դասացուցակով առարկային հատկացված ժամերին (ուսանողը դասերից չի ազատվում):

30. Ընթացիկ քննության կամ ստուգման քննարկումն անցկացվում է դասերից հետո՝ անհատական աշխատանքների համար նախատեսված ժամերի շրջանակում՝ առարկան դասավանդող դասախոսի կամ ամբիոնի որոշմամբ՝ նույն առարկան դասավանդող այլ դասախոսի կողմից՝ ստուգմանը հաջորդող աշխատանքային երկու օրվա ընթացքում:

31. Գրավոր ստուգման արդյունքները վերջնական ամփոփումից հետո գրանցվում են համապատասխան տեղեկագրում (արդյունքները փակցվում են ի տես բոլորի):

32. Հետագա մեկ օրվա ընթացքում ուսանողն իրավունք ունի որոշակի հարց(եր)ի գնահատումը բողոքարկելու նպատակով գրավոր դիմելու դեկանին, որը համապատասխան ամբիոնի վարիչի հետ կազմակերպում է բողոքի քննարկումը երեք աշխատանքային օրվա ընթացքում:

33. Քննարկման արդյունքի մասին կազմվում է արձանագրություն, որը կցվում է տեղեկագրին:

34. Ընթացիկ կամ հանրագումարային ստուգմանը (ստուգարքին, քննությանը) դասախոսի բացակայության դեպքում ստուգումն իրականացվում է դեկանի գրավոր կարգադրությամբ՝ ըստ ամբիոնի վարիչի առաջարկի (այլ դասախոսի կամ հանձնաժողով):

35. Ընթացիկ ստուգումից բացակայության դեպքում լրացուցիչ ստուգում չի կազմակերպվում և տեղեկագրում գրանցվում է "չներկայացած": Ուսանողը այն վերահանձնում է ստուգարքների համար նախատեսված շաբաթվա ընթացքում:

V. Ստուգարքների ամփոփումը

36. Ստուգարքներն ամփոփվում են յուրաքանչյուր ,կիսամյակի ուսումնական պարապմունքների վերջին շաբաթվա ընթացքում:

37. Ուսումնական պարապմունքների նախավերջին շաբաթվա ընթացքում իրականացվում է բաց թողնված դասերի լրացում: Նախավերջին շաբաթում, ըստ հաստատված ժամանակցույցի, լրացվում են բաց թողած լաբորատոր, գործնական սեմինար պարապմունքները :

38. Եթե ուսանողը հանձնել է բոլոր ընթացիկ ստուգումները և ունի 58 կամ ավելի միավոր, ապա տվյալ առարկայի ստուգարքը համարվում է հանձնված:

39. 0-57 միավորների դեպքում ուսանողը գնահատվում է "Չստուգված":

VI. Քննությունների անցկացումը

40. Քննություններն անցկացվում են կիսամյակային քննաշրջաններում՝ 19-20-րդ շաբաթներում՝ ըստ հաստատված ժամանակցույցի:

41. Քննությունների անցկացման ժամանակացույցը՝ ուսանողական խմբերի առաջադրմամբ, կազմվում է դեկանատներում, ներկայացվում ուսումնական վարչություն և հաստատվում ուսումնագիտական աշխատանքների գծով պրոռեկտորի կողմից քննաշրջանը սկսվելուց մեկ ամիս առաջ:

42. Քննություններն անցկացվում են հարցատոմսերով, թեստերով, որոնք հաստատվում են ամբիոնի նիստում քննաշրջանից մեկ ամիս առաջ:

43. Քննությունները կարող են կազմակերպվել համակարգչային տեխնիկայի միջոցով:

44. Քննության ընթացքում տվյալ դասընթացից խնդիրներ կամ այլ գործնական առաջադրանքներ տալու դեպքում դասախոսը պարտավոր է ուսանողներին ապահովել խնդրագրքերով, առաջադրանքների կատարման համար անհրաժեշտ մեթոդական և տեղեկատու ձեռնարկներով:

45. Կրթական յուրաքանչյուր մոդուլ գնահատվում է առանձին, և հարցատոմսերն ընդգրկում են միայն տվյալ կիսամյակում դասավանդված թեմաները:

46. Բանավոր քննության ընթացքում ստացած գնահատականին ուսանողի անհամաձայնության դեպքում ուսանողը քննասենյակում հայտարարում է, որ համաձայն չէ իր գնահատականին և անմիջապես այդ մասին գրավոր դիմում է դեկանին, որն էլ համապատասխան ամբիոնի վարիչի (անհրաժեշտության դեպքում նաև քննությունները վերահսկող հանձնաժողովի ներկայացուցչի) հետ կազմակերպում է քննության քննարկումը, որի մասին կազմվում է համապատասխան արձանագրություն՝ գնահատականը փոփոխելու կամ նույնը թողնելու վերաբերյալ:

47. Տվյալ առարկայից դրական գնահատական (58 և ավելի միավորներ) ունեցող ուսանողը կարող է չմասնակցել այդ առարկայի քննությանը՝ պահպանելով իր գնահատականը կամ մասնակցելով քննությանը՝ բարձրացնել դրական գնահատականը, որը ենթակա չէ իջեցման:

48. Քննության (ստուգարքի) վերջում քննվող երեք ուսանողները քննասենյակից դուրս են գալիս վերջին ուսանողի պատասխանից հետո:

49. Ուսումնական վարչության և դեկանի կողմից հաստատված տեղեկագիրը դեկանը տրամադրում է դասախոսին ստուգման օրը: Տեղեկագրի մեջ դեկանի կողմից կարող են կատարվել հետևյալ գրառումները.

50. "Քննության չի թույլատրված" (թանաքով), այն ուսանողների անվան դիմաց, որոնք քննաշրջանին կամ տվյալ առարկայի քննությանը (ստուգարքին) մասնակցելու թույլտվություն չունեն,

51. բազմագործոնային համակարգով դրական գնահատված քննության (կամ ստուգարքի) գնահատականի նիշը և "Փոխանցվում է" գրառումը (թանաքով), եթե ուսանողը տվյալ կրթական մոդուլից ունի դրական գնահատական (այլ բուհից տեղափոխություն, ուսանողական իրավունքի վերականգնում և այլն) և չի ցանկանում մասնակցել այդ քննությանը (ստուգարքին), ինչի մասին նա նախօրոք գրավոր տեղեկացնում է դեկանին:

52. Քննության ներկայանալիս ուսանողը պարտավոր է դասախոսին ներկայացնել ստուգման գրքույկը: Դասախոսը քննական տեղեկագրում գրանցում

է ուսանողի ստուգման գրքույկի համարը, հարցատմսի համարը, ուսանողի պատասխանից հետո՝ բարձրաձայն հայտնում գնահատականը, որից հետո գրանցում է տեղեկագրում, դրական գնահատականը նաև ստուգման գրքույկում: Կարգի խախտման դեպքում դասախոսը ենթակա է նկատողության:

53. Ամփոփված քննական տեղեկագիրը դեկանատ է ներկայացվում քննության ավարտից անմիջապես հետո:

54. Բանավոր քննությունը կազմակերպվում է մեկ օրվա ընթացքում մեկ ենթախմբի համար:

VII. Գնահատման սանդղակը և նշագրումը

55. ՎՊՀ-ում ուսանողի ուսումնառության արդյունքների գնահատման համար կիրառվում է գնահատականների 100 միավորանոց սանդղակը, որը ներկայացված է հավելված 2-ում:

56. Այն դասընթացներին, որոնցից ուսանողը վաստակել է 58-ից ցածր արդյունարար միավոր կամ գնահատվել է ,չստուգվածե, կրեդիտներ չեն հատկացվում և ստուգարքային գրքույկում նշում չի կատարվում:

57. Գնահատումը կատարվում է ըստ տվյալ դասընթացի գնահատման սահմանված չափանիշների.

18-20 միավորները համարվում են դրական գնահատական

7 միավորները համարվում են բացասական (չի նշվում ուսանողի ստուգման գրքույկում):

58. Քննության ժամանակ կամ գրավոր աշխատանքի կատարման ընթացքում ուսանողի անազնվությունը հայտնաբերելիս (ծածկաթերթիկից կամ այլ արգելված աղբյուրից օգտվելու դեպքում) (տե՛ս "Ակադեմիական ազնվության կարգը") այդ ուսանողի քննությունը (գրավոր աշխատանքը) դադարեցվում է և տեղեկագրում գրանցվում է 0 (զրո):

VIII. Ուսանողի ակադեմիական տեղեկագիրը

59. Ուսանողի ուսումնական գործունեության արդյունքներն ու առաջադիմության ցուցանիշներն ուսման որոշակի ժամանակահատվածի կամ ողջ շրջանի ընթացքում վավերագրելու համար դեկանատը յուրաքանչյուր

ուսանողի համար, նրա ընդունման պահից սկսած, վարում են ակադեմիական տեղեկագիր, որտեղ յուրաքանչյուր քննաշրջանից հետո գրանցվում են ուսանողի ուսումնասիրած դասընթացները և կրթական մոդուլները, վաստակած կրեդիտները և ստացած հանրագումարային գնահատականներն ըստ կրթական մոդուլների և կիսամյակների: Տեղեկագիրն արտացոլում է ուսանողի կատարած ուսումնական աշխատանքի ծավալը և կրթական ձեռքբերումների որակը (հավելված 3):

60. Ուսանողի վաստակած կրեդիտները վավերագրվում և կուտակվում են նրա ակադեմիական տեղեկագրում և մնում ուժի մեջ նրա ուսումնառության ողջ ընթացքում՝ անկախ ուսումնառության ընդհատումից կամ ուսումնական ծրագրի հետագա հնարավոր փոփոխություններից:

61. Ուսանողի ուսման առաջադիմության ընդհանրացված արդյունքները ներկայացնելու համար ակադեմիական տեղեկագրում կիսամյակային արդյունքներից հետո նշվում են տվյալ կիսամյակի և մինչև ուսման տվյալ ժամանակահատվածն ուսանողի առաջադիմությունն ամբողջացնող ամփոփիչ տվյալները, որոնք ներառում են հետևյալ 4 քանակական ցուցանիշները՝

ծրագրային (գումարային) կրեդիտների (ՕԿ) քանակը

գնահատված կրեդիտների (ԳԿ) քանակը

վարկանիշային միավորները (ՎՄ)

միջին որակական գնահատականը (ՄՈԳ):

62. Ծրագրային (գումարային) կրեդիտը (ՕԿ) կրթական ծրագրի ավարտական պահանջները բավարարելու նպատակով ուսանողի վաստակած բոլոր կրեդիտների գումարն է:

63. Գնահատված կրեդիտը (ԳԿ) այն դասընթացների կրեդիտների գումարն է, որոնք գնահատված են.

$$\text{ԳԿ} = \sum (\text{Կրեդիտ})$$

64. Վարկանիշային միավորը (ՎՄ) բոլոր գնահատված կրեդիտների և դրանց համապատասխանող ECTS գնահատականների արտադրյալների գումարն է.

$$\text{ՎՄ} = \sum (\text{Կրեդիտ} \times \text{ԹԳ}),$$

որտեղ ԹԳ-ն տվյալ ուսումնական մոդուլից ստացված արդյունաբար ECTS թվային գնահատականն է: Օրինակ, եթե 5 կրեդիտով դասընթացը գնահատվել է 72 միավոր, ապա տվյալ դասընթացից վարկանիշային միավորը հավասար է 5 կրեդիտ $\times$ 72 = 360` 500 հնարավորից:

Միջին որակական գնահատականը (ՄՈԳ) կրեդիտներով չափված գնահատականների միջինն է, որը հաշվարկվում է վարկանիշային միավորները գնահատված կրեդիտների գումարի վրա բաժանելով (արդյունքը կլորացվում է 0,01 ճշտությամբ)։

$$\text{ՄՈԳ} = \text{ՎՄ} / (\sum \text{ԳԿ})$$

65. Հաշվառվում և ակադեմիական տեղեկագրում գրանցվում են կիսամյակային (հաշվարկված տվյալ կիսամյակի համար) և արդյունաբար (հաշվարկված ուսման տվյալ շրջանի համար) վարկանիշային միավորները և ՄՈԳ-երը:

66. Ուսանողի հիմնավորված պահանջի դեպքում բուհը պարտավոր է, համաձայն բուհում գործող կարգի, տրամադրել նրա ակադեմիական տեղեկագիրը ավարտված ուսումնառության կամ ուսումնական ծրագրի չավարտված մասի համար:

67. Ուսանողը համարվում է առաջադիմող, եթե հավաքել է տվյալ կիսամյակի համար ուսումնական ծրագրով սահմանված բոլոր դասընթացների անհրաժեշտ կրեդիտները (30 կրեդիտ` մեկ կիսամյակի համար):

68. 30 կրեդիտ չհավաքած ուսանողին հնարավորություն է տրվում ուղղելու թերացումներն ու բացթողումները և ձեռք բերելու սահմանված կրեդիտները գործող կարգի համաձայն:

X. Դասընթացի վերահանձնումը և կրկնումը

69. Դրական գնահատված դասընթացի քննության(ստուգման) կրկնում (վերահանձնում) չի թույլատրվում:

70. Ստուգմանը, ստուգարքին կամ քննությանը չներկայանալը համարվում է հարգելի` քննության օրը և դրան հաջորդող երկու աշխատանքային օրերի ընթացքում Համալսարանի ընդհանուր բաժնում գրանցված բժշկական

տեղեկանքի կամ բացակայությունը հիմնավորող այլ փաստաթղթի առկայության դեպքում:

71. Սահմանված ժամկետներում ընթացիկ ստուգումներն ու քննությունն անհարգելի պատճառով չհանձնած կամ արդյունաբար նվազագույն 58 միավորը չհավաքած (գտնվում է 0-57 միջակայքում) ուսանողներն իրավունք ունեն դրանք լրացնելու և հանձնելու համաձայն գործող կարգի, ընդ որում՝ այս շրջանում ստացած դրական գնահատականներով ուսանողը չի կարող մասնակցել նպաստների և ուսանողական կրթաթոշակի հատկացման համար անցկացվող մրցույթին:

72. Յուրաքանչյուր առարկայի քննության կամ ստուգարքի ակադեմիական պարտքը թույլատրվում է վերահանձնել միայն երկու անգամ: Պարտքերի մարման համար սահմանվում է երկու շրջան՝ ըստ ժամանակացույցի:

73. Պրակտիկային մասնակցած, բայց չորակավորված ուսանողների համար դեկանը պրակտիկայի պարտքերի մարման համար հաստատում է ժամանակացույց:

74. Հաջողությամբ հանձնված դասընթացների կրեդիտները կուտակվում են ուսանողի ակադեմիական տեղեկագրում և մնում ուժի մեջ՝ անկախ կիսամյակում ցածր առաջադիմությամբ կամ այլ պատճառներով պայմանավորված ուսման ընդհատման հանգամանքից:

XI. Քննաշրջանի արդյունքների ամփոփումը

75. Քննաշրջանի արդյունքների ամփոփումը կատարվում է դեկանատներում և ուսումնական վարչությունում:

76. Այն ուսանողները, որոնք հաջողությամբ կատարել են ուսումնական տարվա պլանով նախատեսված բոլոր առաջադրանքները, դեկանի ներկայացմամբ և ռեկտորի հրամանով փոխադրվում են հաջորդ կուրս:

77. Կիսամյակում գերազանցիկ է համարվում այն ուսանողը, որը տվյալ կիսամյակում ստուգարքային և քննական առարկաներից, կուրսային աշխատանքներից (նախագծերից), պրակտիկաներից հավաքել է 86-100 միավորներ ("գերազանց" գնահատականներ):

78. Քննաշրջանի արդյունքները ուսումնասիրվում և քննարկվում են ամբիոնների, ֆակուլտետի ուսումնամեթոդական խորհրդի, ռեկտորատի և Համալսարանի գիտխորհրդի նիստերում:

XIII. Կրեդիտների փոխանցումը

79. Ակադեմիական կրեդիտների կուտակումը և փոխանցումը կատարվում է համաձայն "Ակադեմիական կրեդիտների կուտակման և փոխանցման համակարգով ուսումնական գործընթացի կազմակերպման կանոնակարգի":

XIV. Քննությունների և ստուգարքների անցկացման հսկողությունը

80. Քննությունների և ստուգարքների անցկացման նկատմամբ հսկողությունն իրականացվում է ամբիոնի վարիչի, դեկանատի, ուսումնական վարչության և քննությունները վերահսկող հանձնաժողովի կողմից:

81. Քննությունները վերահսկող հանձնաժողովը ստեղծվում է ռեկտորի հրամանով և հաշվետու է ռեկտորին ու ուսումնական աշխատանքների գծով պրոռեկտորին:

82. Քննությունները վերահսկող հանձնաժողովը իրավասու է դեկանի գիտությամբ ստուգելու ֆակուլտետում անցկացվող բոլոր տեսակի քննություններն ու ստուգարքները, նրանց համապատասխանությունը սույն կանոնակարգին և լսելու ուսանող(ների)ի պատասխան(ներ)ը:

83. Քննության կամ ստուգարքի ընթացքի, դասախոսի կամ ուսանողի պարտականությունների կամ իրավունքների որևէ խախտում նկատելու դեպքում հանձնաժողովի անդամներն իրավասու են միջամտելու և (դեկանի օգնությամբ) կանխելու նկատված խախտումը:

84. Ծայրահեղ անհրաժեշտության դեպքում հանձնաժողովի անդամներն իրավասու են, անմիջապես գրավոր տեղյակ պահելով բուհի ռեկտորին կան ուսումնական աշխատանքների գծով պրոռեկտորին, դեկանից պահանջելու քննության կամ ստուգարքի դադարեցում: Քննության (ստուգարքի) շարունակման կամ դադարեցման և նոր քննության (ստուգարքի) անցկացման մասին որոշումը կայացվում է Համալսարանի ղեկավարության և դեկանի կողմից:

Դասընթացի լսարանային պարապմունքներին ուսանողի մասնակցության համար հատկացվող միավորները և համարժեք տոկոսները

Մասնակցության աստիճանը մասնակցության աստիճանը %	Հատկացվող միավորը	
	Դասախոսություն	Գործնական (սեմինար, լաբորատոր) աշխատանք
96-100	5	15
91-95	5	15
86-90	4	14
81-85	4	14
76-80	3	13
71-75	3	13
66-70	2	12
61-65	2	12
56-60	1	11
51-55	1	11
0-50	0	0

Ուսումնառության արդյունքների գնահատման 100 -միավորանոց սանդղակ

Գնահատականը ըստ 5-բալանոց համակարգի	Գնահատականը ըստ 100- բալանոց համակարգի	Գնահատականը ըստ ECTS համակարգի
գերազանց (5)	96-100	A ⁺
գերազանց (5)	91-95	A
գերազանց (5)	86-90	A ⁻
լավ (4)	81-85	B ⁺
լավ (4)	76-80	B
լավ (4)	71-75	B ⁻

բավարար (3)	67-70	C ⁺
բավարար (3)	62-66	C
բավարար (3)	58-61	C ⁻
անբավարար	0-57	D
ստուգված	58-100	S
չստուգված	0-57	U

Գ. Ուսումնական խորհրդատուների ծառայությունը

1. Կրեդիտային համակարգով սովորող ուսանողներին ուսման գործընթացում օժանդակելու նպատակով ֆակուլտետը կազմակերպում է ուսումնական խորհրդատուների ծառայություն, որում ընդգրկում են մասնագիտության ուսումնական ծրագրերին քաջատեղյակ մասնագետներ:

2. Ուսումնական խորհրդատուն իրականացնում է խորհրդատվական ծառայություններ մեկ կամ մի քանի հարակից մասնագիտությունների գծով և հսկում իրեն կցված ուսանողների ուսումնական առաջընթացը նրանց ուսումնառության ողջ ընթացքում:

3. Խորհրդատուն ներկայացնում է ուսանողների ուսումնական շահերը, ուսումնական գործընթացի հետ կապված տարաբնույթ հարցերի շուրջ նրանց համար պարբերաբար կազմակերպում խմբային և անհատական խորհրդատվություններ:

Դ. Ուսանողի իրավունքներն ու պարտականությունները

1. Ուսանողը պարտավոր է՝

- ծանոթանալ կրեդիտային համակարգով ուսուցման սույն կարգին և խստորեն հետևել դրա պահանջներին,

- կատարել ուսումնական դասընթացների և քննությունների համար սահմանված պահանջները,

- կանոնավոր հաճախել իր ուսումնառության ծրագրում ընդգրկված բոլոր դասընթացներին,

2. Ուսանողն իրավունք ունի՝

- ընտրելու տվյալ մասնագիտության (մասնագիտացման) ուսուցման համար ՎՊՀ կողմից առաջադրվող կամընտրական դասընթացներ՝ ուսումնական ծրագրի պահանջներին համապատասխան,

- միջբուհական փոխանակման և/կամ ակադեմիական շարժունության ծրագրերի շրջանակներում ուսումնառության որոշակի շրջան (կիսամյակ, ուստարի) ուսումնառելու այլ բուհում (ներառյալ՝ օտարերկրյա),

- փոխադրվելու մեկ այլ բուհ (ներառյալ՝ օտարերկրյա)՝ համաձայն ՀՀ Կառավարության սահմանած կարգի,

- հիմնավորված կերպով դիմելու և ստանալու իր ակադեմիական տեղեկագիրը՝ ավարտված ուսումնառության կամ ուսումնական ծրագրի չավարտված մասի համար,

- բակալավրի աստիճանը և համապատասխան որակավորումը հաստատող պաշտոնական փաստաթղթերի (դիպլոմի) հետ միասին անվճար ստանալու համաեվրոպական նմուշի դիպլոմի հավելված (հայերեն և անգլերեն)՝ համաձայն ՀՀ Կառավարության համապատասխան որոշման:

056802.01.6-"Ակտուարական և ֆինանսական մաթեմատիկա" մասնագիտության տեղեկագիրք

1. Տեղեկագրքի նպատակը

Դասընթացների տեղեկագիրքը նախատեսված է ֆիզիկամաթեմատիկական ֆակուլտետում իրականացվող բակալավրի կրթական ծրագրերի վերաբերյալ տեղեկատվությունը ուսանողներին, դասախոսական ու վարչական կազմին, ինչպես նաև լայն հանրությանը մատչելի դարձնելու համար և պարունակում է ամփոփ տեղեկատվություն ինչպես առանձին մասնագիտությունների ուսումնական ծրագրերի, այնպես էլ դրանց բաղադրիչ դասընթացների և ուսումնական մոդուլների վերաբերյալ: Այն ներառում է.

- կրթական ծրագրի ընդհանուր նկարագրությունը՝ շնորհվող որակավորումը, ծրագրի նպատակները և նախանշված էլքային կրթական արդյունքները, ծրագրի բովանդակային կազմը և կրեդիտների կառուցվածքը, ավարտական պահանջները և ատեստավորման ձևերը, պրակտիկաների վերաբերյալ տեղեկատվությունը և այլն,
- առանձին դասընթացների և ուսումնական մոդուլների հակիրճ նկարագիրը՝ դասընթացի անվանումը և նույնացման թվանիշը, ուսուցման կիսամյակը, դասընթացին հատկացված կրեդիտները (ներառյալ շաբաթական լսարանային ժամաքանակներն ըստ պարապմունքի ձևերի), դասընթացի խնդիրները՝ արտահայտված էլքային կրթական արդյունքներով և սպասվող մասնագիտական և/կամ փոխանցելի կարողություններով, դասընթացի հակիրճ բովանդակությունը, ուսուցման և գնահատման մեթոդներն ու չափանիշները:

Ընդհանուր հումանիտար և սոցիալ-տնտեսագիտական դասընթացներ

Պարտադիր դասընթացներ

ՀԼ /Բ-1007 - Հայոց լեզու և գրականություն-1 (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (8 ժամ դասախոսություն, 24 գործնական) 1-ին կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսուցանել ժամանակակից հայերենի հնչյունական և բառային առանձնահատկությունները, ոճագիտական հիմնական հասկացությունները, ժամանակակից հայերենի ձևաբանական և շարահյուսական

համակարգերը, ձևաբանական և շարահյուսական ոճագիտության հիմնական հասկացությունները:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա հայոց լեզվի հնչյունական և բառային առանձնահատկությունները, ժամանակակից հայերենի ձևաբանական և շարահյուսական յուրահատկությունները,

2. կտիրապետի իր մասնագիտական բառապաշարին, կկարողանա գրական հայերենով շարադրել մտքերը, գործնականում կկիրառի լեզվաոճական հնարները,

3. կկարողանա ճիշտ գործածել քերականական ձևերը, գործնականում կկիրառի ձևաբանական և շարահյուսական լեզվաոճական հնարները, կկարողանա վարել երկխոսություն և բանավեճ:

Բովանդակությունը.

Թեմա-1 Հայոց լեզվի կազմավորումը և զարգացման փուլերը: Հայ գրերի գյուտը և նրա քաղաքական, պատմական, մշակութային նշանակությունը: Թեմա-2 Հնդեվրոպական լեզվաընտանիք: Հայերենը որպես նրա առանձին ճյուղ: Հայերենի կետադրությունը: Կետադրական նշաններ: Թեմա-3 Ժամանակակից գրական հայերենի կազմավորումը: Զարգացման փուլերը: Արևելահայ և արևմտահայ գրական լեզուներ: Դրանց համադրական բնութագիրը: Թեմա-4 Գրական, ազգային, պետական, խոսակցական, մեռած լեզուներ, ժարգոններ, բարբառներ: Բնիկ հայերեն բառեր: Փոխառություններ: Թեմա-5 Հայերենի բառակազմության միջոցները (ածանցում, բառաբարդում, հապավում): Հնաբանություններ, օտարաբանություններ, նորաբանություններ: Թեմա-6 Իմաստաբանություն: Բառերի տեսակներն ըստ ձևաբանության (հոմանիշ, հականիշ, համանուն): Հայերենի դարձվածքները: Թեմա-7 Ձևաբանություն: Հայերենի խոսքի մասերը: Դասակարգման հիմունքները: Թեքվող խոսքի մասեր: Թեմա-8 Չթեքվող խոսքի մասեր: Թեմա-9 Շարահյուսություն: Նախադասության տեսակներն ըստ կազմության: Թեմա-10 Նախադասության գլխավոր և երկրորդական անդամներ: Թեմա-11 Լեզու և ոճ: Ոճի տեսակները: Թեմա-12 Լեզվի պատկերավորման միջոցները: Նրանց դերը խոսքի գեղեցկության, հուզականության գործում: Թեմա-

13 Ստուգաբանություն: Անուն, ազգանուն, կեղծանուն: Թեմա-14 Ձեռագրեր, գրիչներ: Մատենադարան: Հայկական տպագրություն: Միջնադարյան Հայաստանի համալսարանները: Թեմա-15 Հայկական տոմար: Հայկական դիցաբանություն: Հայ ժողովրդական տոներ: Թեմա-16 Հայերենագիտություն: Հայերենագիտության երախտավորներ: Սփյուռք, սփյուռքահայ կրթօջախներ:

Գ/բ0241- Հայոց լեզու և գրականություն-2 (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (8 ժամ դասախոսություն,24 գործնական), 2-րդ կիսամյակ, ստուգաք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսուցանել հայ գրականության պատմությունը, ծանոթացնել հայ դասական գրականության նմուշներին, սովորեցնել գեղարվեստական երկի վերլուծության հմտությունները:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա հայ գրականության զարգացման առանձնահատկությունները
2. կտիրապետի գեղարվեստական երկ վերլուծելու հմտություններին,
3. կծանոթանա հայ հեղինակների գեղարվեստական մի շարք հայտնի ստեղծագործություններին:

Բովանդակությունը.

Թեմա-1 Գրերի ստեղծումը, Մեսրոպ Մաշտոց: Թեմա-2 5-րդ դարի հայ պատմիչները: Թեմա-3 Հայ գրականությունը 10-18-րդ դարերում: Թեմա-4 Հայ գրականությունը 19-րդ դարի առաջին կեսին: Թեմա-5 Հայ գրականությունը 19-րդ դարի 50-60-ական թվականներին: Թեմա-6 Հայ գրականությունը 19-րդ դարի 70-80-ական թվականներին: Թեմա-7 Հայ գրականությունը 19-րդ դարի 90-ական թվականներին: Թեմա-8 Հայ գրականությունը 20-րդ դարի սկզբին:

ՊԲ-0453- Հայոց պատմության հիմնահարցեր-1 (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (18 ժամ դասախոսություն, 14 ժամ սեմինար)

1-ին կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ծանոթացնել հայոց պատմության կարևորագույն իրադարձություններին, ցույց տալ ‘Պատմություն’ առարկայի կարևորությունը, դերն ու նշանակությունը:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

- 1.Կծանոթանա հայոց հին և միջնադարյան պատմությանը
- 2.կկարողանա քննադատական վերաբերմունք հանդես բերել հայոց պատմության հին և միջին շրջանի կարևորագույն իրադարձություններին
- 3.կյուրացնի հայոց պետականությունների պատմությունը
- 4.կկարողանա վերլուծել հայ ազգային ազատագրական շարժման կարևորագույն իրադարձությունները, Հայաստանի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ հանրապետությունների պատմությունը և հետևություններ անել:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Հայկական լեռնաշխարհը որպես մարդկության վաղնջագույն բնօրրան, ‘հայ’ և ‘արմեն’ անունները, նրանց արմատները: Թեմա 2. Վանի թագավորությունը, Երվանդունիների, Արտաշեսյանների, Արշակունիների, Բագրատունիների, Ռուբինյանների հարստությունների պատմությունը, դրանց հետ առնչվող իրադարձությունները: Թեմա 3. Հայոց եկեղեցու դերը, գործունեությունը պետականության անկման պայմաններում, նրա միավորիչ գործունեությունը, հայ եկեղեցական գործիչներ: Թեմա 4. Հայկական մշակույթի պատմությունը վաղնջական ժամանակներիվց մինչև մեր օրերը, հայ գրերի ստեղծումը, պետական դպրության կենտրոնները: Թեմա 5. Հայ ազգային ազատագրական շարժումների պատմությունը 5-րդ դարից մինչև մեր օրերը: Հայ ազգային կուսակցությունների առաջացման պատմությունը, անցումը գաղափարական պայքարից զինված ապստամբության, ազատագրական պայքարի գործիչների հերոսական արարքները: Թեմա 6. ԼՂՀ-ի պատմությունը անկախության հռչակումից մինչև միջազգային և ներքին դրություն: Թեմա 7. Հայաստանի 3 հանրապետությունները, ներքին և արտաքին դրությունը, դիվանագիտական կապերը:

ՊԲ-0453- Հայոց պատմության հիմնահարցեր-2 (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (18 ժամ դասախոսություն, 14 ժամ սեմինար)

2-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի երկրորդ մասի դասավանդումը նպատակ ունի ուսանողին մատուցել հայոց պատմության նոր և նորագույն շրջանը: Դասավանդման ընթացքում շեշտը դրվում է ազգային-ազատագրական շարժումների և Հայաստանի 1- ին, 2-րդ և 3-րդ հանրապետությունների պատմության վերլուծության վրա:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. ծանոթ կլինի հայ ժողովրդի նոր և նորագույն պատմությանը,
2. կկարողանա վերլուծել հայ ազգային-ազատագրական շարժման կարևորագույն իրադարձությունները, Հայաստանի 1-ին, 2-րդ և 3-րդ հանրապետությունների պատմությանը և դասեր քաղել անցյալի թույլ տված սխալներից,
3. կկարողանա իր գիտելիքները լայնորեն օգտագործել իր աշխատանքային, հատկապես կրթական գործընթացներում:

Բովանդակությունը

Թեմա 1՝ Հայկական հարցը. առաջացումը, բովանդակությունը: Ազատագրական պայքարը 17-18-րդ դդ.: Ռուսաստանի տիրապետության հաստատումը Արևելյան Հայաստանում: Թեմա 2՝ Հայ ազգային-ազատագրական զինված պայքարի փուլը (1870-ական թթ.-20-րդ դ. սկիզբ): Ազատագրական խմբակներն ու կազմակերպությունները: Հայ քաղաքական կուսակցությունների ձևավորումը: Ազգային-ազատագրական զինված պայքարի փուլը: Թեմա 3՝ Պանթուրքիզմը պետական քաղաքականություն Թուրքիայում: Արևմտահայության Մեծ եղեռնը: Հայաստանը 1917 թ. փետրվարյան հեղափոխության շրջանում: Հոկտեմբերյան հեղափոխությունը և Հայաստանը: Թեմա 4՝ Հայաստանի Հանրապետությունը 1918-1920թթ: Թեմա 5՝ Խորհրդային Հայաստանը 1920-1991 թթ.: Թեմա 6՝ Հայաստանի երրորդ Հանրապետությունը: Թեմա 7՝ Լեռնային Ղարաբաղի Հանրապետությունը:

ՌԼ 0081 - Ռուսաց լեզու-1 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 4 ժամ (64 ժամ գործնական)

1-ին կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ռուսաց լեզվի համակողմանի ուսուցումը և լեզվական համակարգի տիրապետումը ուսանողների կողմից:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կտիրապետի ռուսաց լեզվի քերականական կառուցվածքին,
2. կկարողանա ճիշտ կազմել բանավոր խոսքը,
3. կկարողանա մասնակցել երկխոսությունների և հաղորդակցվել լեզվական տարբեր ոլորտներում,
4. կկարողանա վերլուծել, մեկնաբանել և վերարտադրել գեղարվեստական և ճանաչողական բնույթի տեքստեր

Բովանդակությունը.

Թեմա-1 Հնչյունաբանություն. հնչյունների դասակարգումը և արտաբերումը: Հնչերանգի առանձնահատկությունները: Թեմա-2 Բառագիտություն: Բառակազմություն և բառափոխություն: Բառի ձևաբանական կազմը: Թեմա-3 Ձևաբանության հիմնախնդիրները: Խոսքի մասերի դասակարգումը: Թեմա-4 Շարահյուսություն: Շարահյուսական միավորները և հիմնական կարգերը: Նախադասության հասկացությունը: Պարզ նախադասության հիմնական մոդելները:

ՌԼ 0081 – Ռուսաց լեզու-2 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 4 ժամ (64 ժամ գործնական), 2-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ռուսաց լեզվի համակողմանի ուսուցումը և լեզվական համակարգի տիրապետումը ուսանողների կողմից:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կհիմանա ռուսաց լեզվի ուղղագրության հիմնական սկզբունքները և կանոնները,

2. կտիրապետի տվյալ մասնագիտության տերմինաբանության համակարգին,
3. կծանոթանա մասնագիտական տեքստերի հատուկ շարահյուսական կառուցվածքներին,
4. կկարողանա վերարտադրել մասնագիտական տեքստը, ներկայացնել նրա սեղմ և ընդարձակ բովանդակությունը,
5. կկարողանա թարգմանել մասնագիտական տեքստը հայերենից ռուսերեն և հակառակը:

Բովանդակությունը.

Թեմա-1. Բառագիտություն: Դարձվածաբանություն: Թեմա-2. Ուղղագրություն: Ուղղագրության հիմնական կանոնները: Թեմա-3. Ձևաբանություն: Խոսքի մասերի հիմնական կարգերը: Թեմա-4. Շարահյուսություն: Բարդ նախադասության տեսակները: Բարդ նախադասության հիմնական մոդելները: Միակազմ նախադասություններ: Թեմա-5. Տերմինաբանություն: Մասնագիտական լեզվին բնորոշ նախադասության կառույցներ:

Փ/Բ-0478 - Փիլիսոփայություն (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 3 ժամ (28 ժամ դասախոսություն, 20 ժամ սեմինար)

4-րդ կիսամյակ, քննություն

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել փիլիսոփայության առարկային և նրա խնդիրներին, խորացնել և ընդլայնել նրանց ընդհանուր տեսական գիտելիքների պաշարը: Ուսանողներին գաղափար տալ մարդու էության, բնության և հասարակության օրենքների և օրինաչափությունների մասին, օգնել տեսական գիտելիքները օգտագործել գործնականում: Հիմք ստեղծել հասարակական մյուս գիտությունների հետագա ուսումնասիրության համար:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կարողանա ըմբռնել բնության և հասարակական օրենքների բնույթը,
2. կտիրապետի փիլիսոփայության հետազոտության մեթոդներին,

3. կարողանա որոշ գիտական հարցերի վերաբերյալ կատարել ինքնուրույն եզրահանգումներ,
4. կարողանա տարբերակել փիլիսոփայական տարբեր ուղղությունների առանձնահատկությունները,
5. որպես մեթոդաբանություն փիլիսոփայությունը կարողանա կիրառել այլ գիությունների ուսումնառության ընթացքում:

Բովանդակությունը.

Թեմա-1. Փիլիսոփայությունը որպես գիտություն: Թեմա-2. Փիլիսոփայության զարգացման պատմական էտապները: Թեմա-3. Մատերիա և կեցություն: Թեմա-4. Հոգևորի պրոբլեմը փիլիսոփայության մեջ: Թեմա-5. Զարգացման հիմնախնդիրը: Թեմա-6. Իմացության տեսություն: Թեմա-7. Գիտական իմացության յուրահատկությունը: Թեմա-8. Սոցիալական փիլիսոփայություն: Թեմա-9. Հասարակության սոցիալ-տնտեսական համակարգը: Թեմա-10. Հասարակության քաղաքական համակարգը: Թեմա-11. Մարդու հիմնախնդիրը փիլիսոփայության մեջ: Թեմա-12. Հասարակական գիտակցություն: Թեմա-13. Արժեքաբանության փիլիսոփայություն:

ԸՖԴ -0876- Մարմնակրթություն

Դասավանդվում է առաջին, երկրորդ,երրորդ և չորրորդ կիսամյակներում 2 ժամով: Կրեդիտային միավոր չի հատկացվում:

Կամընտրական դասընթացներ

ՕԼԲ 0121 – Օտար լեզու (անգլերեն) -1 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 4 ժամ (64 ժամ գործնական), 1-ին կիսամյակ, ստուգաք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսուցանել մասնագիտական անգլերենի (professional English) բանավոր և գրավոր խոսքի հմտություններն առարկայական բովանդակության տիրույթում: Ուսուցումը բաժանվում է երկու փուլի՝ առաջին կիսամյակում ընդհանուր անգլերենի ուսուցում, երկրորդում՝ մասնագիտական լեզվի ուսուցում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կտիրապետի անգլերենի քերականության հիմունքներին և կծանոթանա հիմնական բառային ֆոնդին,

2. ձեռք կբերի ընդհանուր անգլերենի գրավոր և բանավոր խոսքի հիմնական հմտություններ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Արտասանություն, ուղղախոսություն. անգլերենի հնչյունական համակարգի ընդհանուր բնութագիրը, հնչյունների և հնչույթների արտասանական առանձնահատկությունները, նախադասության հնչերանգը:

Թեմա 2. Բառապաշար, բառակազմություն. հիմնական բառակազմական միջոցներ (ածանցում, բառաբարդում, փոխակարգում): Թեմա 3. Քերականություն.

խոսքի մասերի քերականական կարգերը, նախադասության շարադասությունը (ուղիղ և շրջուն): Թեմա 4. Առաջարկվող թեմաներ. ընտանիք, ընտանեկան հարաբերություններ և ավանդույթներ, իմ հետաքրքրությունները, ճանապարհորդություն, երազանքներ, իմ ապագա մասնագիտությունը, շրջակա միջավայր և նրա պահպանումը և այլն:

ՕԼԲ 0121 Օտար լեզու (անգլերեն) —2 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 4 ժամ (64 ժամ գործնական), 2-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսուցանել մասնագիտական անգլերենի (professional English) բանավոր և գրավոր խոսքի հմտություններն առարկայական բովանդակության տիրույթում: Ուսուցումը բաժանվում է երկու փուլի՝ առաջին կիսամյակում ընդհանուր անգլերենի ուսուցում, երկրորդում՝ մասնագիտական լեզվի ուսուցում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կտիրապետի իր մասնագիտության հետ առնչվող հիմնական մասնագիտական բառապաշարին,

2. կկարողանա անգլերեն լեզվով ուսումնասիրել մասնագիտական աղբյուրներ՝ (գրքեր և գիտական հոդվածներ)

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Ուղղախոսություն, ուղղագրություն. անգլերենի արտասանական առանձնահատկությունները, տարբեր տիպի նախադասությունների հնչերանգն ու խոսքի առոգանությունը, ուղղագրական հիմնական կանոնները: Թեմա 2. Բառապաշար, բառակազմություն. վերարտադրողական և ընկալողական բառապաշարի ընդլայնում: Թեմա 3. Քերականություն. նախորդ փուլում յուրացրած քերականական նյութի (անվանողական և բայական կարգերի) համակարգում հաղորդակցական սկզբունքի հիման վրա: Թեմա 4. Հանրամշակութային գիտելիքներ անգլախոս երկրների մշակույթի և լեզվակիր ժողովուրդների հասարակական կյանքի մասին:

ՕԼԲ -0121- Օտար լեզու (անգլերեն) —3 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 4 ժամ (64 ժամ գործնական), 3-րդ կիսամյակ, ստուգաք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է խորացված ուսուցանել մասնագիտական անգլերենի բանավոր և գրավոր խոսքի հմտությունները առարկայական բովանդա- կության տիրույթում տեխնիկական և բնագիտական ֆակուլտետներում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կկարողանա ազատ հաղորդակցվել մասնագիտական ոլորտում,
2. կկարողանա ազատ ներկայացնել իր մասնագիտական գիտելիքները և մտքերը գրավոր խոսքում:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1՝ Գրավոր խոսքի ուսուցումը (ինչպես գրել անոտացիա, գիտական հոդվածներ և այլն):

Թեմա 2՝ Մասնագիտական ոլորտում անգլերենով քըննար- կումներ վարելու հմտությունների ուսուցանում:

Թեմա 3՝ Մասնագիտական զեկուցում (professional presentation) պատրաստելու և ներկայացնելու հմտությունների ուսուցանում:

ՕԼԲ-0121 - Օտար լեզու (գերմաներեն) -1 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 4 ժամ (64 ժամ գործնական)

1-ին կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողների մոտ համակարգել իրենց նախնական գիտելիքները գերմաներեն լեզվի հնչյունաբանության, քերականության և բառագիտության բնագավառներում և այդպիսով ստեղծել անհրաժեշտ հիմք՝ լեզվի ուսումնասիրության հաջորդ փուլերի համար:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կյուրացնի գերմաներենի հնչյունական կողմի հիմնական առանձնահատկությունները,
2. կտիրապետի ծրագրով նախատեսված առաջին փուլի համար անհրաժեշտ նվազագույն բառապաշարին,
3. կյուրացնի նշված փուլի համար անհրաժեշտ քերականական նյութը:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Գերմաներենի արտասանական նորմերը: Արտասանություն և գրություն: Հնչյունաբանական տառադարձություն: Գերմաներենի ձայնավորական և բաղաձայնական համակարգերը: Թեմա 2. Քերականական կարգեր, դրանց արտահայտման միջոցները գերմաներենում: Գոյականի, ածականի և բայի ձևաբանական և քերականական նշանակությունները: Գոյականի հոլովման տիպերը: Հոլովների նշանակությունը և գործածությունը: Համեմատության աստիճանների կարգ: Լիիմաստ և սպասարկու բայեր: Նախդիրների գործառույթը նախադասության մեջ: Թեմա 3. Պարզ նախադասություն, դրա շարադասությունը: Ուղիղ և շրջուն շարադասություն: Թեմա 4. Թեմատիկ բառապաշարը ընդգրկում է հետևյալ թեմաները՝ Ընտանիք, «Իմ մասնագիտությունը», Համալսարան, Իմ հանգստյան օրը, Ճանապարհորդություն, Գերմանիա:

ՕԼԲ-0121 - Օտար լեզու (գերմաներեն) -2 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 4 ժամ (64 ժամ գործնական)

2-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողների մոտ զարգացնել ուսումնական առաջին փուլում ձեռք բերած գիտելիքները գերմաներենի ձևաբանության և քերականության բնագավառներում, ինչպես նաև ընդլայնել թեմատիկ բառապաշարը, ակտիվացնել այդ բառապաշարը՝ համապատասխան երկխոսությունների և տեքստերի վերարտադրման նպատակով:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. գործնականում կկիրառի գերմաներենի ձևաբանական և քերականական այն կառույցները, որոնք ուսումնասիրվում են այս փուլում:

2. կտիրապետի համապատասխան թեմատիկ բառապաշարին, որը վերաբերում է մասնագիտական ոլորտին,

3. կվարի երկխոսություններ, կկատարի մասնագիտական տեքստերի թարգմանություն, վերարտադրություն, կգրի փոխադրություններ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Գոյականի նշանակությունը և շարահյուսական գործառույթները: Հոգնակի թվի կազմության հիմնական տիպերը: Անհոգնական և անեզական գոյականներ: Գոյականների հոլովման համակարգը և գերմաներենի հոլովների կիրառական նշանակությունները: Թեմա 2. Բայերի ձևաբանական և իմաստաքերականական դասակարգումը: Սուբյեկտիվ և օբյեկտիվ բայեր: Անցողական և անանցական, երկսեռ բայեր: Բայի քերականական կարգերը: Թեմա 3. Նախադասությունների դասակարգումը ըստ հնչերանգի և ըստ կազմության: Միավորյալ նախադասություններ: Ստորոգյալի համաձայնեցումը ենթակայի հետ: Թեմա 4. Թեմատիկ բառապաշարը ընդգրկում է ‘Գերմանիայի մեծ քաղաքները’, ‘Ընկերական շրջապատում’, ‘Տնտեսություն և քաղաքականություն’, ‘Իմ զբաղմունքը’, ‘Իմ ուսումը’, ‘Հայաստանի պատմությունից’, ‘Համագործակցություն’ և այլն:

OLF-0121 - Օտար լեզու (Ֆրանսերեն) -1 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 4 ժամ (64 ժամ գործնական)

1-ին կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողների մոտ համակարգել իրենց նախնական գիտելիքները ֆրանսերեն լեզվի հնչյունաբանության, քերականության և բառագիտության բնագավառներում և այդպիսով ստեղծել անհրաժեշտ հիմք՝ լեզվի ուսումնասիրության հաջորդ փուլերի համար:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կկարողանա ճիշտ արտասանել ֆրանսերեն հնչյուններն ու դրանց տառադարձման նշանները,
2. կկարողանա ճիշտ հնչերանգով ձևակերպել հաստատական, հարցական, բացականչական և հրամայական նախադասությունները,
3. կլիմանա ձևաբանորեն և շարահյուսորեն ճիշտ վերլուծել բառը և նախադասությունը:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Ռիթմիկ խմբեր: Շեշտ: Enchancement. Liaison. Թեմա 2. Հատուկ և հասարակ գոյականներ: Գոյականի սեռը, թիվը: Մեռի արտահայտությունը հոդերի և ածանցների միջոցով: Թեմա 3. Որոշյալ և անորոշ հոդ: Մասնական հոդը որպես անորոշ քանակ արտահայտելու միջոց: Միաձուլված հոդ: Հոդը չօգտագործելու դեպքերը: Թեմա 4. Ցուցական, ստացական, հարցական և բացականչական, անորոշ ածականներ: Ածականի համաձայնությունը գոյականի հետ: Թեմա 5. Քանակական և դասական թվականներ: Քանակական թվականի գործածությունը: Թեմա 6. Անձնական անշեշտ դերանուններ, դրանց գործածությունը որպես ենթակա, ուղիղ և անուղղակի խնդիր: Անձնական շեշտված դերանուններ:

ՕԼԲ-0121 - Օտար լեզու (ֆրանսերեն) -2 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 4 ժամ (64 ժամ գործնական)

2-րդ կիսամյակ, ստուգաք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողների մոտ զարգացնել ուսումնական առաջին փուլում ձեռք բերած գիտելիքները ֆրանսերենի ձևաբանության և քերականության բնագավառներում, ինչպես նաև ընդլայնել թեմատիկ բառապաշարը, ակտիվացնել

այդ բառապաշարը՝ համապատասխան երկխոսությունների և տեքստերի վերարտադրման նպատակով:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կկարողանա ճիշտ արտասանել ֆրանսերենի հնչյունները, ճիշտ արտասանությամբ ձևակերպել նախադասությունը,

2. կկարողանա լսելով հասկանալ և վերարտադրել մասնագիտական տեսուեր, որոնք պարունակում են յուրացված բառապաշարը և քերականական նյութը:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Գոյական անուն, միայն հոգնակի թվով գործածվող գոյականներ. Les funerailles, les entrailles. Բաղադրյալ գոյականների հոգնակի թվի կազմությունը (des coux-fleurs, des casse-croute և այլն): Թեմա 2. Ածականի իմաստի փոփոխությունը՝ կախված նրա դիրքից. un homme grand - un grand homme. Անորոշ դերանվանական ածականներ: Թեմա 3. Հարաբերական դերանուններ, դրանց ձևերը և գործածությունը նախադասության մեջ qui, que, dont, ou, le quel և այլն (դասակարգում): Թեմա 4. Պայմանական եղանակ, կազմությունը և գործածությունը համադաս և ստորադասական նախադասություններում: Ըղձական եղանակ: Աահմանական եղանակը ուրիշի ուղղակի խոսքում:

Վ/բ-0479-Իրավագիտություն (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (18 դասախոսություն 14 ժամ գործնական),

4-րդ կիսամյակ, ստուգաք

Նպատակը.

Սովորեցնել հասարակական կյանքի տարբեր ոլորտների օրենսդրական կարգավորման հիմունքները: Նպատակներից է նաև ստացած իրավական գիտելիքները գործնականում կիրառելու հմտությունների մշակումը, ինչպես նաև իրավական աշխարհայացքի ու մշակույթի ձևավորումը:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա պետության և իրավունքի մասին հիմնական սկզբունքները, հայեցակարգերը,

2. կյուրացնի կարևոր իրավական հասկացությունները, եզրույթները,

3. կիմանա օրենսդրության առանձին ճյուղերի իրավական կարգավորման հիմունքները,

4. ձեռք կրերի գիտելիքները գործնականում կիրառելու ունակություններ և հմտություններ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1՝ Հասարակություն և պետություն: Թեմա 2՝ Իրավունք: Թեմա 3՝ Իրավական կարգավորման կառուցակարգը և իրավունքի կենսագործումը: Թեմա 4՝ Իրավունքի ձևերը: Թեմա 5՝ Իրավունքի համակարգը: Թեմա 6՝ Օրինականություն, իրավաչափ վարքագիծ, իրավախախտում: Թեմա 7՝ Կոռուպցիայի դեմ պայքարի իրավական հիմնահարցերը: Թեմա 8-9՝ Սահմանադրական իրավունք: Թեմա 10՝ Դատական իշխանություն և դատական համակարգ: Թեմա 11-16՝ Քաղաքացիական իրավունք: Թեմա 17՝ Աշխատանքային իրավունք: Թեմա 18՝ Ընտանեկան իրավունք: Թեմա 19՝ Էկոլոգիական իրավունք: Թեմա 20՝ Քրեական իրավունք: Թեմա 21-23՝ Դատավարական իրավունք: Թեմա 24՝ Միջազգային իրավունք:

Փ/Բ-0476 -Քաղաքագիտություն (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (18 դասախոսություն 14 ժամ գործնական),

4-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել քաղաքագիտության ձևավորման տեսական և գաղափարական ակունքներին, հիմնական կատեգորիաների ու քաղաքագիտության ուսումնասիրության առարկայական տիրույթին, ուսանողների մոտ ձևավորել քաղաքական իրականության վերլուծության գործնական հմտություններ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կատանա համապատասխան գիտելիքներ քաղաքագիտության տեսա- կան և կիրառական նշանակության հիմնահարցերի մասին,
2. պատկերացում կկազմի քաղաքագիտության առարկայական տիրույթի ու մեթոդաբանության մասին,
3. կունենա քաղաքագիտական վերլուծություններ կատարելու բավարարունակություններ,
4. կկարողանա կողմնորոշվել գործնական քաղաքականության հիմնահարցերի մեկնաբանման հարցերում:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1՝ Քաղաքագիտության ինստիտուցիոնալ կայացման գործընթացը: Թեմա 2՝ Քաղաքականությունը որպես սոցիալական երևույթ. բնորոշ գծերն ու առանձնահատկությունները: Թեմա 3՝ Քաղաքական իշխանության էությունն ու կառուցվածքը: Թեմա 4՝ Հասարակության քաղաքական համակարգը: Թեմա 6՝ Պետությունը որպես քաղաքական համակարգի գլխավոր ինստիտուտ: Թեմա 7՝ Քաղաքական կուսակցություններ և կուսակցական համակարգեր: Թեմա 8՝ Ընտրություններ և ընտրական համակարգեր: Թեմա 9՝ Քաղաքական գաղափարախոսություններ: Թեմա 10՝ Կոռուպցիան և նրա դրսևորման տեսակները, նրա դեմ պայքարի ձևերն ու մեթոդները:

2.2 Ընդհանուր մաթեմատիկական և բնագիտական դասընթացներ

Պարտադիր դասընթացներ

Կ0913 - Էկոլոգիա և բնապահպանության հիմնահարցեր (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (18 ժամ դասախոսություն, 14 ժամ սեմինար)

1-ին կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել բնապահպանության և արտակարգ իրավիճակների հիմնահարցերին, օգնել նրանց հասկանալու արդի ժամանակաշրջանի բնապահպանական հիմնախնդիրները, ճիշտ կողմնորոշվել արտակարգ իրավիճակներում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կկարողանա ձեռք բերել համակարգված գիտելիքներ բնության, մարդու և հասարակության էկոլոգիական փոխհարաբերությունների, ժամանակակից էկոլոգիական հիմնախնդիրների և դրանց լուծման ուղիների վերաբերյալ:

2. կսովորի բնությանը վերաբերվել որպես կարևորագույն կենսական և բարոյա-գեղագիտական արժեքի, կորստերի էկոլոգիապես նպատակահարմար վարք և գործունեություն,

3. կկարողանա վերլուծել էկոլոգիական իրավիճակների առաջացման պատճառները, ընտրել էկոլոգիական հիմնախնդիրների լուծման այլընտրանքային եղանակներ:

Բովանդակությունը.

Թեմա-1 Բնապահպանության մեթոդոլոգիան և գիտական հիմունքները: Բնապահպանության և բնօգտագործման օրենքներն ու կանոնները, հիմնական սկզբունքները: Հասկացություն կենսոլորտի մասին: Թեմա-2 ՀՀ-ան հողային ռեսուրսները և օգտագործումը: Հողերի պահպանումը էրոզիայից, աղակալումից, ճահճացումից, քիմիական աղտոտումից: ՀՀ-ան ջրային ռեսուրսները և օգտագործումը: Ջրային ռեսուրսների աղտոտման աղբյուրները և պահպանման միջոցառումները: Հոսքաջրերի մաքրման մեթոդները: Թեմա-3 Բուսականության պահպանման և արդյունավետ օգտագործման խնդիրները: Հայաստանի բուսականության 'Կարմիր գիրքը': Կենդանական աշխարհի պահպանության և վերարտադրության խնդիրները: Մթնոլորտային օդի աղտոտման հիմնական աղբյուրները: Թեմա-4 Արտակարգ իրավիճակներ: Բնութագրումը, դասակարգումը և կանխարգելման ուղիները: Էկոլոգիական աղետները: Բնաէկոլոգիական գործոնների ազդեցությունը մարդու առողջության վրա: Էկոլոգիական մոնիտորինգ: Ագրոէկոլոգիական մոնիտորինգ: Շրջակա միջավայրի աղտոտումը և թափոնների հիմնախնդիրը: Մաքուր ջրի հիմնախնդիրը: Կենսաբազմազանության կորուստը: Մարդու առողջության էկոլոգիական հիմնախնդիրը:

ՔԲ-0875- Քաղաքաշտպանություն և արտակարգ իրավիճակների հիմնահարցեր (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (18 ժամ դասախոսություն, 14 ժամ սեմինար), 5-րդ կիսայակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել հակառակորդի հարձակման ժամանակակից միջոցներին, սովորեցնել բնական աղետների և վթարների դեպքում բնակչության պաշտպանության եղանակները, արտակարգ իրավիճակներում և ռազմական դրության ժամանակ տնտեսության օբյեկտների գործունեության կայունության բարձրացման ուղիները և եղանակները, խոցման օջախում և բնական աղետների ու վթարների հետևանքների վերացման ժամանակ վթարա-փրկարարական և այլ անհետաձգելի աշխատանքների կազմակերպման և կատարման հիմունքները:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա բնակչության և քաղաքացիական պաշտպանության հիմունքները,
2. կտիրապետի հակառակորդի հարձակման ժամանակակից միջոցներից, բնական աղետներից և վթարներից բնակչության պաշտպանության եղանակներին ու միջոցներին,
3. կկարողանա պարապմունքներ կազմակերպել և իրականացնել հանրակրթական դպրոցների ցածր դասարանների աշակերտների հետ:

Բովանդակությունը.

Թեմա-1. Արտակարգ իրավիճակներում և պատերազմի ժամանակ բնակչության պաշտպանության կառավարման պետական միասնական համակարգը, իրավական նորմատիվ բազան: Թեմա-2. Արտակարգ իրավիճակները, նրանց դասակարգումը, բնութագրերը, կանխարգելման և բնակչության պաշտպանության ուղիները: Թեմա-3. Հարձակման ժամանակակից զանգվածային և սովորական միջոցները: Թեմա-4. Քիմիական վարակման օջախները և քիմիական իրադրության գնահատման մեթոդները:

Թեմա-5. Ճառագայթային վարազման օջախները և ճառագայթային իրադրության գնահատումը: Թեմա-6. ԱԻ և պատերազմի ժամանակ բնակչության

պաշտպանության հիմնական եղանակները, ձևերը և միջոցառումների կազմակերպումը: Թեմա-7. ԱԻ ռիսկի գնահատումը: Թեմա-8. ԱԻ և ՔՊ պլանների կազմման հարցերը: Թեմա-9. ԱԻ օպերատիվ միջոցառումների կազմակերպումը:

Կամրնտրական դասընթացներ

Կ0876 -Բժշկագիտության հիմունքներ և առողջության պահպանում

(2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (18 ժամ դասախոսություն, 14 ժամ գործնական),

5-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին գիտելիքներ տալ, որոնք անհրաժեշտ են հիվանդին (տուժածին) առաջին օգնություն ցուցաբերելու, ինչպես նաև առողջ ապրելակերպի համար: Առարկան նպատակ ունի ուսանողներին գիտելիքներ տալ հիվանդի հետազոտության մեթոդների, սիրտ-անոթային, շնչառական, մարսողական, միզասեռական, ներզատիչ համակարգերի առավել հաճախ հանդիպող հիվանդությունների և որոշ ինֆեկցիոն հիվանդությունների ու ինֆեկցիայի կանխարգելման միջոցառումների, ինչպես նաև տարբեր վնասվածքների ու թունավորումների մասին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

- 1.կարողանան ձեռք բերած տեսական գիտելիքները կիրառել գործնականում,
- 2.կտիրապետի հիվանդի (տուժածի) հետ վարվեցողության կանոններին (տեղափոխում, խնամք, անձնական հիգիենա),
- 3.կկարողանա չափել մարմնի ջերմաստիճանը, պուլսը, զարկերակային ճնշումը:
- 4.կարողանա ճանաչել և գնահատել արտակարգ իրավիճակներ,
- 5.կստվորի ճիշտ և արագ գործել շտապ դեպքերում, ժամանակին ձեռնարկել հմուտ գործողություններ:

Բովանդակությունը.

Թեմա-1. Օրգանիզմի հիմնական օրգան համակարգերի կառուցվածքը և ֆունկցիաները: Հասկացություն հիվանդության մասին: Թեմա-2. Հիվանդների

քննության մեթոդները: Հիվանդի անհատական հիգիենան: Հիվանդի խնամքի նշանակությունը: Թեմա-3. Մարմնի ջերմության չափման եղանակները: Պուլսի չափումը: Ջարկերակային ճնշման չափումը: Դեղամիջոցների օգտագործման եղանակները: Օրգանիզմի ռեակցիան դեղամիջոցների կրկնակի օգտագործման դեպքում: Թեմա-4. Սիրտ-անոթային համակարգի հիվանդություններ՝ ստենոկարդիա, սրտամկանի ինֆարկտ, հիպերտոնիկ հիվանդություն: Թեմա-5. Սուր սիրտ-անոթային անբավարարություն, ուշագնացություն, կոլլապս՝ մինչ բժշկական օգնությունը: Սիրտ-անոթային համակարգի հիվանդություններով հիվանդների խնամքը: Թեմա-6. Շնչառական համակարգի հիվանդություններ՝ բրոնխիտ, թոքաբորբ, պլևրիտ, բրոնխիալ ասթմա: Շնչառական համակարգի հիվանդություններով հիվանդների խնամքը: Շնչառության տեսակները: Թեմա-7. Մարսողական համակարգի հիվանդություններ՝ գաստրիտ, ստամոքսի և տասներկու մատնյա աղու խոցային հիվանդություն: Ստամոքսի լվացում, հոգնաներ: Մարսողական համակարգի հիվանդությունով հիվանդի խնամքը: Թեմա-8. Հասկացություն արյան խմբերի և ռեզուս գործոնի մասին: Արյունահոսության տեսակները, դադարեցման եղանակները: Թեմա-9. Վնասվածքներ, դասակարգումը: Բաց վնասվածքներ, առաջին օգնությունը: Փակ վնասվածքներ՝ սալջարդ, հոդախախտ, առաջին օգնությունը: Միզասեռական համակարգի հիվանդություններ՝ ցիստիտ, նեֆրիտ, միզաքարային հիվանդություն: Միզասեռական համակարգի հիվանդությունով հիվանդի խնամքը: Թեմա-10. Ներզատական համակարգի հիվանդություններ՝ շաքարային դիաբետ, էնդեմիկ խալիպ: Արյան շրջանառության վրա ներգործող միջոցներ: Թեմա-11. Առաջին օգնությունը սուր փսիխոզի, հիստերիայի և էպիլեպսիայի նոպայի ժամանակ: ՄԻԱՎ / ՁԻԱՀ: Թեմա-12. Կենցաղային թունավորումներ, առաջին օգնությունը: Օձի և կարիճի խայթոցներ, առաջին օգնությունը: Բուժքրոջ (եղբոր) պարտականությունները: Թեմա-13. Գլխի, պարանոցի և ողնաշարի վնասվածքներ: Թեմա-14. Կրծքավանդակի վնասվածքներ, առաջին օգնությունը: Որովայնի և կոնքի խոռոչի վնասվածքներ, առաջին օգնությունը: Թեմա-15. Կոմբինացված և համակցված վնասվածքներ, առաջին օգնությունը: Վնասվածքային շոկ, հակաշոկային միջոցառումներ: Թեմա-16. Վերքային ինֆեկցիա: Պայքարի միջոցները: Հականեխություն և աննեխություն:

Վիրակապություններ: Թեմա-17. Այրվածքներ: Ցրտահարում: Էլեկտրահարում: Ջրահեղձում: Առաջին օգնությունը այդ վնասվածքների ժամանակ: Թեմա-18. Վերակենդանացում և ցավազրկում: Երկարատև ճնշման համախտանիշ, առաջին օգնությունը: Թեմա-19. Ոսկրերի կոտրվածքներ, առաջին օգնությունը: Հիվանդների և վիրավորների տեղավորումը:

Կ0876 -Արտակարգ իրավիճակներում բնակչության առաջին բուժօգնություն (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ (18 ժամ դասախոսություն, 14 ժամ գործնական),

5-րդ կիսամյակ, ստուգարք

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին սովորեցնել էքստրեմալ պայման- ներում (երկրաշարժ, թունավոր նյութեր, ճառագայթային ախտահարում, ոսկորի կոտրվածքներ, արյունահոսություն, շոկային իրադրություն, վնասվածքներ) մինչբժշկական օգնության ցուցաբերում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը պետք է կարողանա էքստրեմալ պայմաններում (երկրաշարժ, թունավոր նյութեր, ճառագայթային ախտահանում, ոսկորների կոտրվածքներ, արյունահոսություն, շոկային իրադրություն, վնասվածքներ) ցուցաբերել առաջին և մինչբժշկական օգնություն:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1` Առաջին բուժօգնությունն ու մինչբժշկական օգնությունն ԱԻ-ում: Թեմա 2` Ախտահարվածների ու հիվանդների բժշկական տեսակավորումը ԱԻ- ների պայմաններում: Թեմա 3` Սուր հիվանդություններ և թունավորումներ: Թեմա 4` Հակահամաճարակային միջոցառումներն ԱԻ-ում: Թեմա 5` Վնաս- վածքներ և սուր վիրաբուժական հիվանդություններ:

2.3 Հնդհանուր մասնագիտական դասընթացներ

Մ/բ-1353 Մաթեմատիկական անալիզ-1 (7 կրեդիտ)

Շաբաթական 3 ժամ դասախոսություն և 3 ժամ գործնական պարապմունք

1-ին կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ներկայացնել մաթեմատիկական անալիզի ներածական մասը՝ հաջորդականություն, ֆունկցիա, սահման, անընդհատություն, ածանցյալ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա հաջորդականության և ֆունկցիայի սահմանների, անընդհատֆունկցիաների, ածանցյալի հիմնական հատկությունները,
2. կհասկանա մաթեմատիկական անալիզի ներածական մասի հիմնականգաղափարներն ու սահմանումները,
3. կկարողանա հաշվել հաջորդականության և ֆունկցիայի սահմանները, պարզել ֆունկցիայի անընդհատությունը, հաշվել ածանցյալներ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Բազմություններ, արտապատկերումներ, թվային ֆունկցիա, տարրական ֆունկցիաներ: Թվային բազմությունների եզրեր: Թեմա 2. Հաջորդականության սահման, մասնակի սահման, վերին և ստորին սահմաններ: Թեմա 3.Ֆունկցիայի սահման, միակողմանի սահմաններ: Թեմա 4. Անընդհատ ֆունկցիաների հատկությունները, հավասարաչափ անընդհատություն: Թեմա 5. Ֆունկցիայի ածանցյալ, դիֆերենցիալ: Ածանցման կանոնները և բանաձևերը:Թեմա 6. Դիֆերենցիալ հաշվի հիմնական թեորեմները, Լոպիտալի կանոնը:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

Մ/բ-1356 Գծային հանրահաշիվ և վերլուծական երկրաչափություն -1 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն և 1.5 ժամ գործնական պարապմունք

1-ին կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել վեկտորական հաշվի, ուղղի, հարթության, 2-րդ կարգի կորերի և մակերևույթների հավասարումների հետ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը .

1. կկարողանա հաշվել տրված վեկտորների սկալյար, վեկտորական և խառն արտադրյալները, կետի հեռավորությունը ուղղից, կկարողանա լուծել խնդիրներ կապված ուղղի, հարթության, շրջանագծի, էլիպսի, հիպերբոլի և պարաբոլի հավասարումների հետ:

2. կկարողանա լուծել գծային հավասարումների համակարգեր, գործողություններ կատարել մատրիցների, կոմպլեքս թվերի, բազմանդամների հետ, հաշվել որոշիչներ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Վեկտորական հաշվի տարրերը: Թեմա 2. Ուղղի և հարթության հավասարումները: Թեմա 3. 2-րդ կարգի կորերի և 2-րդ կարգի մակերևույթների կանոնական հավասարումները: Թեմա 4. Խմբի, օղակի և դաշտի գաղափարները: Թեմա 5. Կոմպլեքս թվեր: Թեմա 6. Մնացորդով բաժանում ամբողջ թվերի բազմությունում, կիրառությունները: Թեմա 7. Մնացորդով բաժանում բազմանդամների բազմությունում, բազմանդամի արմատներ, Բեզուի թեորեմը: Թեմա 8. Հանրահաշվի հիմնական թեորեմը: Կոմպլեքս, իրական և ռացիոնալ գործակիցներով չբերվող բազմանդամներ:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով

Տ/բ-1328 Տնտեսագիտության տեսություն-1 (5 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ գործնական պարապմունք 2-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ծանոթացնել ուսանողներին տնտեսագիտության տեսության միկրոտնտեսական վերլուծության հիմնարար սկզբունքներին, որոնք և հիմք են հանդիսանում երկրի տնտեսական քաղաքականության մշակման համար:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա միկրոտնտեսական հիմնական ցուցանիշների համակարգը,
2. կկարողանա վերլուծել հիմնական տնտեսական քաղաքականությունների արդյունավետությունը:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1՝ Տնտեսագիտության տեսության առարկան և մեթոդը: Թեմա 2՝ Տնտեսական զարգացման ընդհանուր խնդիրները: Թեմա 3՝ Շուկայական տնտեսական համակարգ: Թեմա 4՝ Անհատական շուկաների վերլուծություն: Թեմա 5՝ Սպառողական վարքի տեսություն: Թեմա 6՝ Արտադրության տեսություն: Թեմա 7՝ Արտադրության ծախսեր, ֆիրմայի տնտեսական բնույթը: Թեմա 8՝ Շուկայական հավասարակշռության պայմանները: Թեմա 9՝ Արտադրական գործոնների շուկան: Թեմա 10՝ Ընդհանուր հավասարակշռությունը և բարեկեցության տնտեսությունը: Թեմա 11՝ Շուկայական համակարգի անկատարությունները և դրանց հաղթահարման մեխանիզմները:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

Մ/բ-1354 Մաթեմատիկական անալիզ-2 (7 կրեդիտ)

Շաբաթական 3 ժամ դասախոսություն և 3 ժամ գործնական պարապմունք, 2-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է սովորեցնել հետազոտել ֆունկցիան ածանցյալի միջոցով, ծանոթացնել անորոշ և որոշյալ ինտեգրալներին և նրանց կիրառություններին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա, թե ինչպես են ածանցյալի միջոցով հետազոտում ֆունկցիաները, ինչպես են հաշվում որոշյալ և անորոշ ինտեգրալները, մաթեմատիկական անալիզի տարրերը R^n -ում,
2. կհասկանա դիֆերենցելի ֆունկցիաների, ինտեգրալի հատկությունները,
3. կկարողանա հետազոտել ֆունկցիան, հաշվել որոշյալ և անորոշ ինտեգրալներ, ինտեգրալի միջոցով հաշվել կորի երկարություն և պատկերի մակերես:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Բարձր կարգի ածանցյալներ, Թեյլորի բանաձևը: Թեմա 2. Ֆունկցիայի հետազոտումն ածանցյալի միջոցով, գրաֆիկի կառուցումը: Թեմա 3. Նախնական ֆունկցիա և անորոշ ինտեգրալ: Թեմա 4. Որոշյալ ինտեգրալ, հատկությունները, կիրառությունները: Թեմա 5. Տոպոլոգիական ներածություն R^n -ում, հաջորդականություն, սահման: Թեմա 6. Մի քանի փոփոխականի ֆունկցիայի սահմանը և անընդհատությունը: Մասնակի ածանցյալ և դիֆերենցիալ:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

Մ/բ-1357 Գծային հանրահաշիվ և վերլուծական երկրաչափություն -2 (5 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն և 2 ժամ գործնական պարապմունք

2-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել գծային և էվկլիդեսյան տարածությունների, գծայնորեն անկախ և կախյալ համակարգերի, մատրիցի ռանգի, գծային, երկգծային և քառակուսային ձևերի, գծային արտապատկերումների, Ժորդանյան մատրիցների գաղափարների հետ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը .

1. կկարողանա ընտրել վեկտորների անկախ և կախյալ համակարգեր, հաշվել ռանգ, չափողականություն:
2. կկարողանա որոշել գծային արտապատկերման միջուկը, պատկերը, մատրիցը, գտնել գծային հավասարումների համակարգի ֆունդամենտալ լուծումների համակարգ:
3. կկարողանա կառուցել օրթոգոնալ հենք, քառակուսային ձևը բերել կանոնական տեսքի:
4. կիմանա ձևափոխության բնութագրիչ բազմանդամը հաշվել, գտնել սեփական վեկտորներ և սեփական արժեքներ, կիրառել մատրիցը Ժորդանյան նորմալ տեսքի բերելու ալգորիթմը:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Գծային հավասարումների համակարգեր, Գաուսի ալգորիթմը: Թեմա 2. Մատրիցներ, գործողություններ դրանց հետ: Թեմա 3. Տեղադրություններ, n-րդ կարգի որոշիչ, հատկությունները: Կրամերի կանոնը: Թեմա 4. Հակադարձելի մատրիցներ: Թեմա 5. Գծային տարածություններ, գծորեն կախյալ և անկախ համակարգեր: Թեմա 6. Գծային տարածության չափ, գծային տարածությունների իզոմորֆիզմ: Թեմա 7. Մատրիցի ռանգ: Գծային հավասարումների համասեռ

համակարգ լուծումների ֆուդամենտալ բազմություն: Թեմա 8. Գծային ենթատարածությունների հատում և գումար: Թեմա 9. Գծային արտապատկերում, դրա միջուկը, պատկերը, մատրիցը: Թեմա 10. Գծային, Երկգծային և քառակուսային ձևեր: Իներցիայի օրենքը, Սիլվեստրի հայտանիշը: Թեմա 11. Էվկլիդեսյան և ունիտար տարածություններ, օրթոգոնալ հենք: Գրամ-Շմիդտի ալգորիթմը: Օրթոգոնալ և ունիտար մատրիցներ: Թեմա 12. Գծային ձևափոխության ինվարիանտ ենթատարածություններ, սեփական վեկտոր, սեփական արժեք, բնութագրիչ բազմանդամ:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20միավոր առավելագույն արժեքով:

S/բ-1329 Տնտեսագիտության տեսություն-2 (6 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ գործնական պարապմունք, 2-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ծանոթացնել ուսանողներին տնտեսագիտության տեսության մակրոտնտեսական վերլուծության հիմնարար սկզբունքներին, որոնք և հիմք են հանդիսանում երկրի տնտեսական քաղաքականության մշակման համար:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա մակրոտնտեսական հիմնական ցուցանիշների համակարգը,
2. կկարողանա վերլուծել հիմնական տնտեսական քաղաքականությունների արդյունավետությունը:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1՝ Ազգային հաշիվների համակարգը և մակրոտնտեսական ցուցանիշները:
Թեմա 2՝ Մակրոտնտեսական անկայունություն. տնտեսական տատանումներ,

գործազրկություն և ինֆլյացիա: Թեմա 3՝ Ընդհանուր մակրոտնտեսական հավասարակշռություն: Ամբողջական պահանջարկ և ամբողջական առաջարկ: Թեմա 4՝ Հիմնական մակրոտնտեսական հավասարումները: Համախառն ծախսումների մոդելը: Թեմա 5՝ Ֆիսկալ քաղաքականություն: Թեմա 6՝ Փողի շուկան և բանկային համակարգը: Թեմա 7՝ Դրամավարկային քաղաքականություն: Թեմա 8՝ Մակրոտնտեսական հավասարակշռությունը IS-LM մոդելում: Թեմա 9՝ Ամբողջական առաջարկի խթանման քաղաքականությունը: Ֆիլիփսիկոր: Թեմա 10՝ Տնտեսական աճ: Թեմա 11՝ Պետական բյուջե և պետական պարտքի կառավարման հիմնախնդիրները: Թեմա 12՝ Մակրոտնտեսական քաղաքականության մոդելների ընտրությունը: Թեմա 13՝ Միջազգային առևտրի տեսություն: Արտաքին առևտրային քաղաքականություն: Թեմա 14՝ Վճարային հաշվեկշռի հիմնախնդիրները: Թեմա 15՝ Արժույթային կուրսեր: Թեմա 16՝ Ներքին և արտաքին հավասարակշռության տնտեսական քաղաքականության հիմնախնդիրները:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

Մ/բ-1355 Մաթեմատիկական անալիզ-3 (8 կրեդիտ)

Շաբաթական 3 ժամ դասախոսություն և 4 ժամ գործնական պարապմունք

3-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսումնասիրել թվային և ֆունկցիոնալ շարքերը,

ծանոթացնել անիսկական և Ստիլտեսի ինտեգրալներին, Ֆուրյեի շարքերին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա թվային և ֆունկցիոնալ շարքերի, անիսկական և Ստիլտեսի ինտեգրալների, Ֆուրիեի շարքերի հատկությունները,

2. կհասկանա թվային և ֆունկցիոնալ շարքերի գումարների գաղափարները, անհսկական ինտեգրալի էությունը,

3. կկարողանա հետազոտել շարքի և անհսկական ինտեգրալի զուգամիտությունը, վերլուծել տարրական ֆունկցիաները Թեյլորի և Ֆուրյեի շարքերի:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Անհսկական ինտեգրալներ: Թեմա 2. Թվային շարքեր: Թեմա 3.

Ֆունկցիոնալ շարքեր, աստիճանային շարք, Թեյլորի շարք: Թեմա 4. Ֆունկցիոնալ շարքի գումարի ֆունկցիոնալ հատկությունները: Թեմա 5. Անհսկական ինտեգրալ: Թեմա 6. Վերջավոր վարիացիայի ֆունկցիաներ, Ստիլտեսի ինտեգրալ: Թեմա 7. Ֆուրյեի շարք, զուգամիտության հայտանիշեր:

Ընթացիկ քննություններ

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

Դիսկրետ մաթեմատիկա (3 կրեդիտ)

Շաբաթական 1.5 ժամ դասախոսություն

3-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատման դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին սովորեցնել լուծել խնդիրներ կոմբինատոր մեթոդների և գրաֆների տեսության կիրառությամբ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կկարողանա կոմբինատոր մեթոդների և բանաձևերի կիրառությամբ լուծել խնդիրներ,

2. կհասկանա կոմբինատորիկայի և գրաֆների տեսության մեթոդները և նրանց կիրառությունները,

3. կկարողանա առաջարկվող խնդիրները բերել մեկ այլ խնդրի:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Կոմբինատորիկայի հիմնական սկզբունքը: Թեմա 2. Նյութոնի երկանդամային բանաձևը և նրա ընդհանրացումը: Կոմբինատոր նույնությունների ապացուցումը երկանդամային բանաձևի կիրառմամբ: Թեմա 3. Կողավորման եղանակը: Ցանցային խնդիրներ: Թեմա 4. Ծնորդ ֆունկցիաներ: Ռեկուրենտ բանաձևեր: Թեմա 5. Կցման և արտաքսման սկզբունքի կիրառություններ: Հետագծերի մեթոդը: Հայելային արտապատկերման սկզբունքը: Թեմա 6. Գրաֆի սահմանումը, պարզագույն հատկությունները: Ալգորիթմներ գրաֆերի կիրառմամբ:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

Ստուգման ձևերն են.

1-ին ստուգում. Ստուգողական աշխատանք:

2-րդ ստուգում. Ստուգողական աշխատանք:

Մ/բ-1358 Չափի տեսություն (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն 3-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատման դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ներկայացնել Լեբեգի չափի տեսությունը, ծանոթացնել չափելի ֆունկցիաների և Լեբեգի ինտեգրալի հետ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա չափի շարունակման Լեբեգի տեսությունը, չափելի ֆունկցիաների և Լեբեգի ինտեգրալի կառուցվածքը,

2. կհասկանա չափի և Լեբեգի ինտեգրալի գաղափարները,

3. կկարողանա պարզել ֆունկցիաների չափելիությունն ու հանրագումարելիությունը:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Բազմություններ. հաշվելի և կոնտինուում հզորություն, առանցքի վրա բաց և փակ բազմությունների կառուցվածքը: Թեմա 2. Լեբեգի չափ: Թեմա 3. Չափելի ֆունկցիաներ: Թեմա 4. Համարյա ամենուրեք և ըստ չափի գուգամիտություն: Թեմա 5. Լեբեգի ինտեգրալ: Թեմա 6. Գաղափար L_p , $1 \leq p \leq \infty$ տարածությունների մասին: Թեմա 7. Օրթոգոնալ համակարգեր, Ֆուրիեի շարք, Ֆուրիեի ձևափոխություն:

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

1-ին ստուգում. Ստուգողական աշխատանք:

2-րդ ստուգում. Ստուգողական աշխատանք:

Մ/բ-1359 Հավանականությունների տեսություն-1 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 1.5 ժամ դասախոսություն և 1.5 ժամ գործնական պարապմունք

3-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել հավանականությունների տեսության հիմունքներին, նրա յուրահատկություններին և մեթոդներին՝ պատահական երևույթների ուսումնասիրման հարցում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա հավանականությունների տեսության սկզբնական տեսական հարցաշարը,
2. կկարողանա լուծել ինչպես տեսական բնույթի, այնպես էլ կիրառական բնույթի խնդիրներ,

3. կհասկանա ինչպես կիրառել իր գիտելիքները տարբեր բնագավառներում ծագած հավանականային խնդիրներ լուծելիս:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Հավանականային տարածություն: Հավանականության հատկությունները: Պայմանական հավանականություն, պատահույթների անկախություն: Թեմա 2. Պատահական մեծություն, նրա բաշխման ֆունկցիան: Թեմա 3. Պատահական վեկտոր, բազմաչափ բաշխման ֆունկցիաներ: Պատահական մեծությունների անկախություն: Թեմա 4. Պատահական մեծության թվային բնութագրիչները: Թեմա 5. Բնութագրիչ ֆունկցիա, նրա հատկությունները: Միակության թեորեմը: Թեմա 6. Թույլ զուգամիտություն: Հելլիի I և II թեորեմները: Անընդհատության ուղիղ և հակադարձ թեորեմները:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

Համակարգչային ծրագրեր (5 կրեդիտ)

Շաբաթական 0.5 դասախոսություն և 3 ժամ լաբորատոր պարապմունք

3-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատման դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է սովորեցնել ուսանողներին օգտվել այնպիսի համակարգչային ծրագրերից, որոնք անհրաժեշտ են մասնագիտական վերլուծություններ կատարելու համար:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա տնտեսական ինֆորմացիայի համակարգչային մշակման սկզբունքները,
2. կտիրապետի MS Excel ծրագրին և կիմանա Matlab ծրագրի հիմնական տարրերը,

3. կկարողանա լուծել կոնկրետ առաջադրանքներ այդ ծրագրերի կիրառմամբ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Տնտեսական ինֆորմացիայի մշակման հիմնական միջոցները MS Excel–ում. բանաձևեր, թվային շարքեր, մատրիցներ, ստանդարտ ֆունկցիաներ:

Թեմա 2. Պահանջարկի և առաջարկի գնառաձգականության հաշվարկում: Թեմա3. Գրաֆիկների և դիագրամների կառուցում: Թեմա 4. Սպառողի վարքի վերլուծություն: Թեմա 5. Ապրանքի առաջարկի և պահանջարկի կորերի կառուցումը: Թեմա 6. Պարամետրի ընտրություն (Goal Seek), լուծման որոնում (Solver): Թեմա7. Տվյալների բազաների հետ աշխատանքի միջոցները MS Excel –ում: Թեմա 8. Matlab ծրագրի հիմնական տարրերը:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

1-ին ստուգում. Ստուգողական աշխատանք:

2-րդ ստուգում. Ստուգողական աշխատանք:

Մ/բ-1364 Դիֆերենցիալ հավասարումներ (6 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ գործնական պարապմունք

4-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատման դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել սովորական դիֆերենցիալ հավասարումների համար Կոշիի և եզրային խնդիրների դրվածքներին, այդ խնդիրների լուծումների գոյությանը և դրանց հատկություններին վերաբերվող հարցերին: Բացահայտել դիֆերենցիալ հավասարումների տեսության դերը տնտեսագիտական պրոցեսների քանակական նկարագրման հարցերում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կտիրապետի սովորական դիֆերենցիալ հավասարումների ինտեգրման պարզագույն մեթոդներին և գծային հավասարումների լուծումների ուսումնասիրման տարբեր եղանակներին,
2. կիմանա նորմալ համակարգերի համար Կոշիի խնդրի լուծման գոյության և միակության հարցերը,
3. ծանոթ կլինի դիֆերենցիալ հավասարման լուծմանը բերվող որոշ բնագիտական խնդիրներին և մասնակի ածանցյալներով առաջին կարգի գծային դիֆերենցիալ հավասարումների լուծման մեթոդներին:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Դիֆերենցիալ հավասարում, դրա լուծումը, ինտեգրալ կորը և երկրաչափական մեկնաբանությունը: Թեմա 2. Բացահայտորեն լուծվող առաջին կարգի դիֆերենցիալ հավասարումներ: Թեմա 3. Թեորեմներ Կոշիի խնդրի լուծման գոյության և միակության վերաբերյալ: Թեմա 4. Գծային դիֆերենցիալ հավասարումների համակարգեր: Թեմա 5. Եզրային խնդիրներ գծային դիֆերենցիալ հավասարումների համար: Թեմա 6. Կայունություն: Թեմա 7. Մասնակի ածանցյալներով առաջին կարգի գծային դիֆերենցիալ հավասարումներ:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը գնահատվում է 20 միավոր:

Մ/բ-1360 Հավանականությունների տեսություն-2 (5 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն և 1.5 ժամ գործնական պարապմունք

4-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել հավանականությունների տեսության սահմանային թեորեմներին, մարկովյան շղթաների տեսությանը և նրա մի շարք կիրառություններին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա հավանականությունների տեսության հիմնական դրույթները,
2. կկարողանա լուծել ինչպես տեսական բնույթի, այնպես էլ կիրառական բնույթի խնդիրներ,
3. կհասկանա, թե ինչպես կիրառել իր գիտելիքները տարբեր բնագավառներում ծագած հավանականային խնդիրներ լուծելիս:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Զուգամիտության տեսակները և կապը նրանց միջև: Թեմա 2. Հավանականությունների տեսության սահմանային թեորեմներ (մեծ թվերի օրենք, մեծ թվերի ուժեղացված օրենք, կենտրոնական սահմանային թեորեմ): Թեմա 3. Դիսկրետ մարկովյան շղթաներ: Հիմնական գաղափարներ, վիճակների դասակարգումը: Թեմա 4. Համերաշխության թեորեմը, երգողիկ մարկովյան շղթաներ, ստացիոնար բաշխում:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

Մ/բ-1362 Ֆինանսական մաթեմատիկա-1 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 1.5 ժամ դասախոսություն, 1.5 ժամ գործնական պարապմունք

4-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ծանոթացնել ֆինանսների անկյունաքարը համարվող փողի ժամանակային արժեքի հետ, տալ նախնական գիտելիքներ դրամական հոսքերի վերլուծության և եկամտաբերության հաշվարկի վերաբերյալ, ծանոթացնել կապիտալի բյուջետավորման խնդիրն և մեթոդների, ինչպես նաև վարկերի մնացողային բալանսի հաշվարկման մեթոդներին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կկարողանա հաշվարկներ իրականացնել պարզ և բարդ տոկոսադրույքով/դիսկոնտով գործիքների համար,
2. կտիրապետի հմտությունների հաշվարկելու ներդրումային նախագծերից սպասվող եկամտաբերությունը,
3. կկարողանա կազմել վարկային պայմանագրերի պարբերական վճարումների աղյուսակ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Փողի ժամանակային արժեք, տոկոսադրույք և դիսկոնտ: Թեմա 2.

Անուիտետի սահմանումը, տեսակները և արժեքի հաշվարկը ժամանակի տարբեր պահերին: Թեմա 3. Դիսկոնտավորած դրամական հոսքերի վերլուծություն: Թեմա

4. Եկամտաբերության ներքին նորմ և նրա միակություն: Թեմա 5. Ֆոնդի եկամտաբերություն. դրամով և ժամանակով կշռված եկամտաբերություն: Թեմա6.

Գնաճի և հարկերի ազդեցությունը եկամտաբերության վրա: Թեմա 7. Կապիտալի բյուջետավորման հասկացությունը. բիզնես նախագծի շահութաբերության և իրացվելիության գնահատում: Թեմա 8. Կապիտալի ծախս: Թեմա 9.Վարկի

մնացորդի բալանսի պրոսպեկտիվ և ռետրոսպեկտիվ մեթոդներ: Թեմա10.

Ամորտիզացիոն աղյուսակներ: Թեմա 11. Մասնակի մարումներով ֆոնդեր:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը` 20

միավոր առավելագույն արժեքով:

S/բ-0544 Միկրոտնտեսագիտություն (6 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ գործնական պարապմունք

4-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատման դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է տալ հիմնարար գիտելիքներ միկրոտնտեսագիտության հետևյալ 4 բաժինների վերաբերյալ. սպառողական տեսություն, արտադրողի տեսություն, մրցակցային շուկաներ, մրցակցային մոդելի կիրառություններ և շուկայի անկատարության օրինակներ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կկարողանա մաթեմատիկական մոդելների և մեթոդների կիրառմամբ վերլուծել տնտեսական սուբյեկտների վարքը,
2. կկարողանա վերլուծել միկրոտնտեսական օրինաչափությունները, միկրոտնտեսական ցուցանիշների միջև եղած կապերը:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Սպառողական նախընտրությունների տեսություն: Թեմա 2. Սպառողական պահանջարկի տեսության տարրերը: Թեմա 3. Փոխանակում սպառողների միջև: Թեմա 4. Փոխհատուցված պահանջարկի ֆունկցիա: Թեմա 5. Շուկայական պահանջարկի ֆունկցիան և պահանջարկի առաձգականությունը: Թեմա 6. Արտադրության տեսություն: Թեմա 7. Ծախքերի ֆունկցիա: Թեմա 8. Մրցակցային ձեռնարկության շահույթի մաքսիմալացումը: Թեմա 9. Առաջարկը մրցակցային շուկայում: Շուկայական հավասարակշռություն: Թեմա 10. Արտադրության արդյունավետությունը և ընդհանուր հավասարակշռությունը: Թեմա 11. Մենաշնորհ: Թեմա 12. Բազմաշնորհ: Թեմա 13. Արտադրության գործոնների շուկաներ:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված հանրագումարային քննություն գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

S/բ-1330 Բանկային գործ-1 (3 կրեդիտ)

Շաբաթական 1.5 ժամ դասախոսություն, 0.5 ժամ գործնական պարապմունք

4-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատման դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել առևտրային բանկերի ֆունկցիաների, նրանց կողմից իրականացվող պասիվաակտիվային ֆինանսական, վճարահաշվարկային կանխիկ և անկանխիկ, արժույթային, ինչպես նաև արժեթղթերի շուկաներում իրականացվող գործարքներին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. պատկերացում կկազմի երկրի դրամավարկային համակարգի վերաբերյալ,
2. կկարողանա վերլուծել և գնահատել առևտրային բանկի ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքները:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Բանկերի ծագումը և բանկային համակարգի ձևավորումը: Թեմա 2.

Բանկերն անցումային տնտեսության պայմաններում: Թեմա 3. Ժամանակակից բանկային համակարգի ձևավորումը Հայաստանի Հանրապետությունում: Թեմա4. Դրամավարկային քաղաքականություն: Թեմա 5. Առևտրային բանկերը և ոչ բանկային ֆինանսական բանկային կազմակերպությունները: Թեմա6. Առևտրային բանկերի գործառնությունները և մատուցվող ծառայությունները:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

1-ին ստուգում. Փոքրածավալ գրավոր աշխատանք:

2-րդ ստուգում. Բանավոր հարցում

Օպտիմիզացիայի մեթոդներ և էքստրեմալ խնդիրներ (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 1.5 ժամ դասախոսություն, 1.5 ժամ գործնական պարապմունք

5-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել վարիացիոն հաշվի և օպտիմալ կառավարման տեսության հիմնական հասկացություններին և խնդիրների լուծման հիմնական եղանակներին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կտիրապետի վարիացիոն հաշվի և օպտիմալ կառավարման հիմունքներին,
2. կկարողանա կազմել էքստրեմալ խնդիրներ և լուծել դրանք վարիացիոն հաշվի կամ օպտիմալ կառավարման տեսության հիմնական մեթոդներով:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Վարիացիոն հաշվի հիմնական խնդիրները: Թեմա 2. Լոկալ լուծումների անհրաժեշտ պայմանները վարիացիոն հաշվի պարզագույն և ընդհանրացված խնդիրներում: Թեմա 3. Վարիացիոն հաշվի Բոլցի, իգոպերիմետրիկ խնդիրները և լոկալ լուծումների անհրաժեշտ պայմանները: Թեմա 4. Վարիացիոն հաշվի պայմանական էքստրեմումի խնդիրները և լուծումների անհրաժեշտ պայմանները: Թեմա 5. Օպտիմալ կառավարման խնդիրների դրվածքն ու դասակարգումը: Թեմա 6. Կառավարման օպտիմալության անհրաժեշտ պայմանները Բոլցի, Լագրանժի, Մայերի, արագագործության խնդիրներում: Թեմա 7. Մաքսիմումի սկզբունքի եզրային խնդիրները: Թեմա 8. Մաքսիմումի սկզբունքը օպտիմալ կառավարման Լագրանժի ուռուցիկ խնդիրներում:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

Մ/բ-1378 Ֆինանսական մաթեմատիկա-2 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 1.5 ժամ դասախոսություն, 1.5 ժամ գործնական պարապմունք

5-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ծանոթացնել ֆինանսական շուկայի հիմնական գործիքներին, նրան գնի հաշվակի մեթոդներին, կիրառման նպատակներին պայուսակի և ռիսկերի կառավարման տեսանկյունից:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կկարողանա հաշվարկել տարբեր ֆինանսական գործիքների արժեքը,
2. կկարողանա գնահատել տարբեր ֆինանսական գործիքների ռիսկայնությունը,
3. կունենա ածանցյալ գործիքների միջոցով կառուցել հեջավորման ստրատեգիաներ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Պարտատոմսը որպես ֆինանսական գործիք. գնի, եկամտաբերության և ռիսկայնության հաշվարկ: Թեմա 2. Դրամական հոսքերի ժամկետայնություն: Թեմա 3. Բաժնետոմսը որպես ֆինանսական գործիք, գնի և ռիսկայնության հաշվարկման մեթոդներ: Թեմա 4. Բաժնետոմսի պարտքով ձեռքբերում և վաճառք: Թեմա 5. Բաժնետոմսերի ինդեքսներ: Թեմա 6. Շուկայի պարզ մոդել. արբիտրաժից զերծ պայման: Թեմա 7. Ֆորվարդայի և ֆյուչերսային պայմանագրեր: Թեմա 9. Օպցիոններ: Թեմա 10. Սվոփ պայմանագրեր:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

Մ/բ-1379 Կիրառական վիճակագրություն (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 1.5 ժամ դասախոսություն և 1.5 ժամ գործնական պարապմունք
5-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել կիրառական վիճակագրության հիմնական գաղափարներին, օգտագործվող մեթոդներին և ցույց տալ այդ մեթոդների կիրառումը գործնական խնդիրներ լուծելիս:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա կիրառական վիճակագրության հիմնական գաղափարները և մեթոդները,
2. կհասկանա, թե ինչպես կիրառել այդ մեթոդները գործնական խնդիրներ լուծելու համար,
3. կկարողանա կատարել վիճակագրական վերլուծություններ և հետևություններ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Նկարագրական վիճակագրություն: Թեմա 2. Գաղափարներ բաշխումների տեսությունից՝ որոշ դիսկրետ և բացարձակ անընդհատ բաշխումներ: Թեմա 3. Կետային գնահատականներ՝ հատկություններ, գնահատման մեթոդներ: Թեմա 4. Միջակայքային գնահատականներ: Թեմա 5. Վարկածների ստուգում՝ անհրաժեշտ գաղափարներ: Նոյման-Պիրսոնի հայտանիշ և նրա կիրառությունները: Թեմա 6. Վարկածների ստուգում: Ոչ պարամետրական մեթոդներ՝ համաձայնության և համասեռության հայտանիշներ; Սպիրմենի և Լենդայի հայտանիշներ:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները.

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

S/բ-1331 Բանկային գործ-2 (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 1.5 ժամ դասախոսություն և 1.5 ժամ գործնական պարապմունք

5-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատման դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել առևտրային բանկերի ֆունկցիաների, նրանց կողմից իրականացվող պասիվաակտիվային ֆինանսական, վճարահաշվարկային կանխիկ և անկանխիկ, արժույթային, ինչպես նաև արժեթղթերի շուկաներում իրականացվող գործարքներին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. պատկերացում կկազմի երկրի դրամավարկային համակարգի վերաբերյալ,
2. կկարողանա վերլուծել և գնահատել առևտրային բանկի ֆինանսատնտեսական գործունեության արդյունքները:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Վճարահաշվարկային համակարգը, ժամանակակաից բանկային համակարգը: Թեմա 2. Պարտավորությունների և կապիտալի կառավարումը բանկում: Թեմա 3. Առևտրային բանկի վարկային գործառնությունները: Թեմա 4. Բանկերի գործառնությունները ֆինանսական շուկայում: Թեմա 5. Ռիսկերի գնահատումը և կառավարումը բանկերում: Թեմա 6. Բանկային գործունեության պետական կարգավորումը, վերահսկողությունը, լիցենզավորումը:

Թեմա 7. Բանկերի լուծարումը և սնանկացումը, հաշվապահական հաշվառումը բանկերում:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

S/բ-0549 Մակրոտնտեսագիտություն (5 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 1.5 ժամ գործնական պարապմունք

5-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին գիտելիքներ տալ մակրոտնտեսագիտության ներածության, միջժամանակային տնտեսագիտության, մոնետար տնտեսագիտության ու տնտեսական տատանումների, կայունացման քաղաքականության և տնտեսական աճի վերաբերյալ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կկարողանա մաթեմատիկական մոդելների և մեթոդների կիրառմամբ վերլուծել մակրոտնտեսական օրինաչափությունները,
2. կկարողանա հստակ պատկերել մակրոտնտեսական ցուցանիշների կապերը:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Մակրոտնտեսագիտության առարկան և մեթոդները, հիմնական հասկացությունները, մակրոտնտեսական ցուցանիշները: Թեմա 2. Ամբողջական առաջարկի և ամբողջական պահանջարկի վերլուծություն: Թեմա 3. Սպառում և խնայողություններ: Թեմա 4. Ներդրումներ: Թեմա 5. Ինֆլյացիա, գործազրկություն, գործարար ցիկլեր: Թեմա 6. Բարիքների շուկայի հավասարակշռության քեյնսյան մոտեցումը: Քեյնսյան Խաչ: Մուլտիպլիկատիվ էֆեկտներ: Թեմա 7. Փողի պահանջարկը և առաջարկը: Դրամավարկային քաղաքականություն: Թեմա 8. Ընթացիկ հաշիվը և միջազգային առևտուրը: Իրական փոխանակային կուրսեր: Թեմա 9. Մակրոտնտեսական քաղաքականությունը բաց տնտեսությունում`

ֆիքսված և լողացող փոխանակային կուրսի պայմաններում: Թեմա 10. Ընդհանուր տնտնեսական հավասարակշռություն: Թեմա 11. Երկարաժամկետ տնտեսական աճ:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը` 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

S/բ-1332 Ֆինանսների տեսություն (5 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ գործնական պարապմունք

5-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատման դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողի մոտ ձևավորել ֆինանսական շուկաների փոխկապվածության և գործունեության վերաբերյալ գիտելիքների համակարգ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կունենա գիտելիք արժեթղթերի մասին, ինչպես նաև դրանց գնահատման մասին,

2. կկարողանա գնահատել ներդրումային ծրագրերի արդյունավետությունը, ներդրումային պորտֆելի ռիսկը և ընտրել արդյունավետ պորտֆելը,

3. կկարողանա որոշել արժեթղթերի արժեքը և եկամտաբերությունը

4. կկարողանա իրականացնել տարբեր տեսակի վարկերի համեմատական

վերլուծություն, ինչպես նաև մարման աղյուսակներ կազմել այդ վարկերի համար:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Ֆինանսական շուկաների կառուցվածքը: Թեմա 2. Ֆինանսական հաշվարկների մաթեմատիկական հիմունքները: Թեմա 3. Անուիտետ. բովանդակությունը և հաշվարկան մեխանիզմը: Թեմա 4. Երկարաժամկետ փոխառու կապիտալի շուկա: Թեմա 5. Սեփականության գործիքների շուկա: Թեմա 6. Օժանդակ արժեթղթեր: Աճանցյալ արժեթղթերի շուկա: Թեմա 7. Ֆոնդային բորսա. գործունեության մեխանիզմը: Բորսայական ինդեքսներ: Թեմա 8. Բերված արժեքի տնտեսագիտական բովանդակությունը և հաշվարկը: Զուտ բերված արժեքի մրցակիցները: Թեմա 9. Ռիսկ և եկամտաբերություն. ռիսկի գնահատման հավանական պարամետրերը և պորտֆելային վերլուծություն: Թեմա 10. Կազմակերպությունների ֆինանսական գործունեության վերլուծություն:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է

առավելագույնը 20 միավոր:

Ստուգման ձևերն են.

1-ին ստուգում. Փոքրածավալ գրավոր աշխատանք:

2-րդ ստուգում. Բանավոր հարցում:

S/Բ-1334 Որոշումների կայացման տեսություն (5 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 1.5 ժամ գործնական պարապմունք

6-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ծանոթացնել որոշումների կայացման մաթեմատիկական մեթոդներին՝ կապված մարդու և կոլեկտիվի նպատակատուղված գործունեության հետ տնտեսության մեջ, ինչպես նաև գործնական հմտություններին տեսական գիտելիքները կիրառելու համար:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա որոշումների կայացման հիմնական մաթեմատիկական սկզբունքները,
2. կկարողանա լրիվ և մասնակի անորոշության պայմաններում լուծել որոշումների կայացման հետ կապված խնդիրներ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Որոշումների կայացման հիմնական հասկացություններն ու սահմանումները: Թեմա 2. Օգտակարության որոշումը որոշումների կայացման խնդիրներում: Թեմա 3. Որոշումների կայացման հիմնական ձևական կառուցվածքը: Թեմա 4. Գնահատման ֆունկցիաները: Թեմա 5. Որոշումների կայացման դասական չափանիշները: Թեմա 6. Որոշումների կայացման ածանցյալ չափանիշները: Թեմա 7. Որոշումների կայացումը որոշակիության պայմաններում: Թեմա 8. Որոշումների կայացումը անորոշության պայմաններում:

Թեմա 9. Որոշումների կայացումը ռիսկի պայմաններում: Թեմա 10. Ռիսկերի կառավարման որոշումների կայացման ալգորիթմը:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

S/Բ-1335 Մաթեմատիկական ժողովրդագրություն (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 1.5 ժամ դասախոսություն, 1.5 ժամ գործնական պարապմունք
6-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ծանոթացնել ժողովրդագրական երևույթների վերլուծության սկզբունքներին՝ մաթեմատիկական մեթոդների միջոցով, հիմնական մաթեմատիկական մոդելներին՝ տվյալ ոլորտում առկա խնդիրների վերլուծության և կանխատեսման համար:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կտիրապետի մահացության և ծնելիության հիմնական մոդելներին,
2. կկարողանա կառուցել բնակչության շարժի գործնական մոդելներ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Ժողովրդագրության հիմնական հասկացությունները: Մալթուսի և Ֆիբոնարու մոդելները: Թեմա 2. Մահացության դետերմինացված մոդել: Թեմա 3. Մահացության ստոխաստիկ մոդելի ընդհանուր բնութագիրը, Մեյքհամ-Հոմփերցի և Բրասսիի մոդել: Թեմա 4. Անընդհատ և դիսկրետ ժամանակներով մահացության մոդելների կապը: Թեմա 5. Մահացության աղյուսակների ցուցանիշների հարթեցման մեթոդների ընդհանուր բնութագրումը: Թեմա 6. Տվյալների հարթեցման մեթոդների դասակարգումը: Թեմա 7. Հեռացման բարդ մոդելներ: Թեմա 8. Ստատուսի հասկացություն և դրա տեսակները: Թեմա

9.Տարիքային պտղաբերության մոդելներ: Թեմա 10. Ակտիվ բնակչության շարժի մոդելներ: Բնակչության բնական շարժի մոդելներ: Բնակչության շարժի ընդհանուր մոդելներ: Թեմա11. Խմբերի միավորում և տրոհում: Թեմա 12. Բնակչության շարժի կարգավորում: Բնակչության շարժի մոտիվացիա:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

Հաշվման մեթոդներ (4 կրեդիտ):

Շաբաթական 1.5 ժամ դասախոսություն և 1.5 ժամ գործնական պարապմունք

6-րդ կիսամյակ, հանրագումարային քննությունով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել հանրահաշվական հավասարումների մոտավոր լուծումների, թվային ինտեգրման բազմանդամային ինտերպոլացիայի հիմնական գիտելիքներին:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կկարողանա տեսական և պրակտիկ խնդիրներ լուծել օգտագործելով՝

բազմանդամային ինտերպոլացիոն բանաձևերը, քառակուսեցման բանաձևերը,

2.կկիրառի դիֆերենցիալ հավասարումների մոտավոր լուծման տարբեր եղանակները:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Ինտերպոլացիոն բազմանդամներ, սխալի մինիմիզացիան: Թեմա2. Ինտերպոլացիոն քառակուսեցման բանաձևեր, սեղանների, Սիմպսոնի,

Գաուսի քառակուսեցման բանաձևերը: Թեմա 3. Գծային հանրահաշվական հավասարումների լուծման մոտավոր մեթոդներ (պարզ իտերացիայի, Ջեյդելի):

Թեմա 4. Ոչ գծային հավասարումների լուծման Նյուտոնի և լարերի մեթոդները:

Թեմա. 5. Դիֆերենցիալ հավասարումների մոտավոր լուծման Էյլերի, Ռունգե-Կուտի և տարբերակային մեթոդները:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

1-ին ստուգում. Փոքրածավալ գրավոր աշխատանք:

2-րդ ստուգում. Բանավոր հարցում:

S/բ-1337 Տնտեսաչափություն-1 (6 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ գործնական պարապմունք

6-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է սովորեցնել ուսանողներին տնտեսագիտական հետազոտություններում քանակական խնդիրներ ձևակերպել և այդ խնդիրների լուծման համար օգտագործել համապատասխան վիճակագրական և էկոնոմետրիկ մեթոդներ, ինչպես նաև ծանոթացնել SPSS 13.0 տնտեսաչափական փաթեթին և տվյալների մշակման հիմնական սկզբունքներին կոնկրետ հետազոտություններում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կյուրացնի տնտեսագիտական հետազոտություններ իրականացնելու վիճակագրական մոտեցումները,
2. կստանա էկոնոմետրիկ վերլուծություններ իրականացնելու համար բազային գիտելիքներ և հմտություններ:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Ներածություն: Էկոնոմետրիկայի սահմանումը: Էկոնոմետրիկ մոդելների օգտագործման ոլորտները: Տնտեսագիտական փոփոխականների

փոխկապակցվածության վիճակագրական հետազոտության հիմունքները: Թեմա 2. Տվյալների բազաներ: Հետազոտություններում կիրառվող վիճակագրական փաթեթները: Տնտեսագիտական տվյալների տեսակները: Մոդելների տեսակները:

Թեմա 3. Կիրառական ռեգրեսիոն վերլուծության նպատակները: Ռեգրեսիայի հավասարման իմաստը և նպատակը: Փոքրագույն քառակուսիների մեթոդ: Թեմա 4. Երկրաչափական մեկնաբանությունը: Գծային գույզային ռեգրեսիոն մոդելի հիմնական ենթադրությունները: Թեմա 5. Գաուս-Մարկովի թեորեմը: Դիսպերսիայի սխալի գնահատականը: Փոքրագույն քառակուսիների մեթոդով ստացված գնահատականների վիճակագրական հատկությունները: Վիճակագրական վարկածների ստուգումը: Թեմա 6. Ռեգրեսիայի գործակիցների վստահության միջակայքերը: Ռեգրեսիայի կախյալ փոփոխականի վարիացիայի վերլուծությունը: Դետերմինացիայի R2 գործակից: Թեմա 7. Բազմաչափ ռեգրեսիայի սահմանումը: Դասական բազմաչափ գծային ռեգրեսիոն մոդելներ: Թեմա 8. Փոքրագույն քառակուսիների մեթոդը բազմաչափ ռեգրեսիայի դեպքում: Բազմաչափ ռեգրեսիայի հիմնական ենթադրությունները: Գաուս Մարկովի թեորեմը բազմաչափ ռեգրեսիայի դեպքում: Թեմա 9. Ստացված գնահատականների վիճակագրական հատկությունները: F վիճակագրությունը, Վալդի թեստը, ընդհանուր տեսքի գծային սահմանափակումները: Չոուի թեստը: Թեմա 10. Մուլտիկոլինեարություն: Մուլտիկոլինեարության հայտնաբերման և վերացման մեթոդները:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

S/բ-1333 Հաշվապահական հաշվառում (2 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ գործնական պարապմունք

6-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատման դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ներկայացնել հաշվապահական հաշվառման հիմունքները, պարզաբանել ֆինանսական, կառավարչական և հարկային հաշվապահությունների էությունն ու իրականացման մեխանիզմը:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կձանոթանա հաշվապահական հաշվառման արդի մեթոդներին,
2. կկարողանա ստուգել հաշվապահական տեղեկատվության արժանահավաստությունը,
3. կկարողանա կայացնել գրագետ որոշումներ ֆինանսական հաշվետվությունների հիման վրա:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Հաշվապահական հաշվառման տեսության հիմունքները և սկզբունքները: Կրկնակի գրանցում: Թեմա 2. Հիմնական միջոցների հաշվառումը: Թեմա 3. Պաշարների, դեբիտորական պարտքերի և դրամարկղային գործառնությունների հաշվառում: Թեմա 4. Վարձակալության հաշվառումը: Ոչ նյութական ակտիվների հաշվառման առանձնահատկությունները: Թեմա 5. Եկամուտների և ծախսերի հաշվառումը, սեփական կապիտալի հաշվառումը: Թեմա 6. Ընթացիկ և ոչ ընթացիկ պարտավորությունների հաշվառումը: Թեմա 7. Ֆինանսական հաշվետվությունների ձևերը և լրացման կարգը: Հարկային հաշվապահություն:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

S/բ-1339 Ռիսկերի կառավարում (6 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ գործնական պարապմունք

6-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ներկայացնել ապահովագրման և ռիսկերի կառավարման հիմունքները՝ որպես տնտեսական հարաբերությունների համակարգում ռիսկերի սահմանափակման կամ նվազեցման գործնական միջոցառումների և մեթոդների մի համակարգ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիրառել ռիսկի կառավարման մեխանիզմը,
2. կունենա ֆինանսական ինժինիրինգի հմտություններ,
3. կկարողանա գործնական խնդիրներ լուծել ռիսկ-մենեջմենթի ոլորտում:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Ռիսկի էությունը, դասակարգումը: Ռիսկի կառավարման հիմնական փուլերը: Թեմա 2. Ռիսկի պայմաններում որոշումների կայացման տեսության հիմունքները: Թեմա 3. Ապահովագրության տնտեսությունը: Թեմա 4. Ռիսկի գնահատման մեթոդները: Թեմա 5. Ռիսկի մաթեմատիկական մոդելները: Թեմա 6. Ռիսկի դինամիկ մոդելները: Թեմա 7. Ֆինանսական ինժինեռիա: Թեմա 8. Ֆինանսական ռիսկերի կառավարման հիմունքներ: Թեմա 9. Վարկային, շուկայական, գործառնական ռիսկեր: Թեմա 10. Պայուսակի ընդհանուր ռիսկ: Թեմա 11. VaR սահմանումը և չափումը:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20

միավոր առավելագույն արժեքով :

S/բ-1338 Տնտեսաչափություն-2 (7 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 4 ժամ գործնական պարապմունք

7-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողներին ծանոթացնել գույգային և բազմաչափ գծային ռեգրեսիոն մոդելների, մի շարք ոչ գծայի մոդելների, ինչպես նաև ուսանողների մոտ պետք է ձևավորվի պատկերացում այդ մոդելների կիրառման շրջանակների և սահմանափակումների վերաբերյալ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կհասկանա պարզագույն էկոնոմետրիկ մոդելների կիրառության շրջանակը,
2. կկարողանա լուծել մի շարք տնտեսագիտական խնդիրներ էկոնոմետրիկ մոդելների օգնությամբ, ինչպես զարգացած, այնպես էլ անցումային երկրների համար:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Կեղծ փոփոխականներ: Մասնակի գծային մոդելներ: Թեմա2.Մոդելի սպեցիֆիկացիա: Էկոնոմետրիկ մոդելների ընդհանուր նկարագրություն: Մոդելավորման տնտեսական և վիճակագրական մոտեցումների տարբերությունը: Սպեցիֆիկացիայի սխալները: Մոդելում էական փոփոխականների բացակայության հետևանքները: Մոդելում ոչ էական փոփոխականների առկայությունը: Թեմա 3. Ռեգրեսիայի հավասարումը կառուցելիս մաթեմատիկական ֆունկցիայի տեսքի ընտրությունը: Գծային մոդելների ստացումը ոչ գծային մոդելներից: Ոչ գծային մոդելների օրինակներ, Կոբ-Դուգլասի արտադրական ֆունկցիայի գնահատումը: Թեմա 4. Ստոխաստիկ ռեգրեսորներ: Ընդհանրացված փոքրագույն քառակուսիների մեթոդը: Այսլենի թեորեմը: Թեմա 5. Հետերոսկեդաստիկություն: Կշռված փոքրագույն քառակուսիների մեթոդ: Ուայտի և Գոդֆելդ-Քվանտի հետերոսկեդաստիկության թեստերը: Թեմա 6. Ավտոկորելյացիա: Առաջին կարգի ավտոռեգրեսիա: Դարբին-Վատսոնի թեստը:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

S/բ-1340 Ֆինանսական ռիսկերի գնահատում (6 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ գործնական պարապմունք

7-րդ կիսամյակ, եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ծանոթացնել ֆինանսական ռիսկերի գնահատման հիմնարար սկզբունքներին՝ հաշվի առնելով ֆինանսական ինստիտուտների և շուկաների առանձնահատկությունները:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա ֆինանսական ռիսկերի կառավարման հիմնարար մեթոդները,
2. կկարողանա կատարել ֆինանսական ռիսկերի գնահատում,
3. կունենա ֆինանսական ոլորտում հավանականային մոդելների կիրառման հմտություններ:
4. կտիրապետի ռիսկի հեջավորման հմտությունների:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Ռիսկի սահմանումը և դասակարգումը: Թեմա 2. Ընդհանուր հավանականության տեսություն և վիճակագրություն: Թեմա 3. Ֆիքսված եկամուտով արժեթղթերի շուկայի նկարագիրը: Թեմա 4. Ֆիքսված շուկայով արժեթղթերի վերլուծություն. NPV և դյուրացիա: Թեմա 5. Ֆիքսված եկամուտով ածանցյալ գործիքների շուկայի նկարագիր և վերլուծություն: Թեմա 6. Ֆինանսական շուկայի ռիսկերի ներածություն: Թեմա 7. Ռիսկի գործոնների իդենտիֆիկացիա: Թեմա 8. Ռիսկի առաջացման աղբյուրները: Թեմա 9. Ռիսկի հեջավորում:

Քննությունների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ քննությունները գրավոր են, յուրաքանչյուրը՝ 20 միավոր առավելագույն արժեքով:

S/բ-1341 Ստոխաստիկ վերլուծություն ֆինանսներում (6 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 2 ժամ գործնական պարապմունք
7-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատման դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ծանոթացնել ֆինանսական մաթեմատիկայի երկրորդ մակարդակին ստոխաստիկ հաշվի շրջանակներում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կտիրապետի արբիտրաժից գերծ պայմանին,
2. կտիրապետի մարտինգալների հատկություններին և նրանց կիրառությանը ակտիվների գների հաշվարկի մեջ,
3. կտիրապետի Ռադոն-Նիկոդիմ ածանցիալ պատահական մեծությանը կիրառության գնագոյացման մեջ,
4. կտիրապետի տարբեր ածանցիալ գործիքների միջոցով հեջավորման ստրատեգիաներին:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Բինոմական արբիտրաժից գերծ գնագոյացման մոդել: Թեմա 2. Հավանականության տեսություն “մետաղադրամի նետման” տարածությունում: Թեմա 3. Վիճակային գին: Թեմա 4. Ամերիկյան ածանցիալ արժեթղթեր: Թեմա 5. Պատահական դեգերումների պրոցես: Թեմա 6. Տոկոսադրույքից կախված արժեթղթեր:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

S/բ-1342 Ժամանակային շարքերի վերլուծություն (5 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն և 3 գործնական պարապմունք,

8-րդ կիսամյակ, հանրագումարային քննությամբ դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ծանոթացնել ժամանակային շարքերի վերլուծության մեթոդներին, որոնք իրենց անմիջական կիրառումն են գտնում ֆոնդային ակտիվների կանխատեսումների և գնահատումների ժամանակ:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա ժամանակային շարքերի հետ աշխատելիս օգտագործվող մաթեմատիկական մեթոդները,
2. կկարողանա կիրառել մաթեմատիկական մեթոդները կոնկրետ ժամանակային շարքերի համար:

Բովանդակությունը. Թեմա 1. Ժամանակային շարքերը և պատահական պրոցեսները: Թեմա 2. Ստոխաստիկ հավասարումներ: Թեմա 3. Ստացիոնար ժամանակային շարքերի մոդելավորում: Թեմա 4. Հետերոսկեդաստիկություն ներառող ժամանակային շարքերի մոդելներ: Թեմա 5. Ժամանակային շարքերի սպեկտրալ վերլուծություն: Թեմա 6. Ոչ ստացիոնար ժամանակային շարքերի մոդելավորում:

Ստուգումների անցկացման ձևը և գնահատման չափանիշները

Նախատեսված 2 ընթացիկ ստուգումներից յուրաքանչյուրը գնահատվում է առավելագույնը 20 միավոր:

Կորպորատիվ ֆինանսներ (5 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն և 3 գործնական պարապմունք,

8-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը.

Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ծանոթացնել կորպորատիվ ֆինանսների հիմնարար գաղափարներին, կորպորացիաների ներդրումային և ֆինանսական քաղաքականությանը:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը.

1. կիմանա կորպորացիաների ներդրումների ֆինանսավորման սկզբունքները,
2. կտիրապետի կորպորացիայի կապիտալի կառուցվածքի, դիվիդենդների և ներդրումների քաղաքականության վերաբերյալ որոշումների կայացման գործընթացին:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1. Կորպորատիվ ֆինանսների տնտեսագիտական բովանդակությունը: Թեմա 2. Ձեռնարկության արժեքի գնահատման մեթոդները: Թեմա 3. Կապիտալի կառուցվածքը և ներդրումային որոշումների կայացումը: Թեմա 4. Էմիսիոն քաղաքականություն: Թեմա 5. Դիվիդենդային քաղաքականություն: Թեմա 6. Ֆինանսական ակտիվների պորտֆելի կառավարում: Թեմա 7. Դրամական հոսքերի վերլուծություն:

2.4. Հատուկ մասնագիտական դասընթաց և կամընտրական

դասընթաց

Ներդրումային պորտֆելի կառավարում (4 կրեդիտ)

Շաբաթական 2 ժամ դասախոսություն, 1.5 ժամ գործնական պարապմունք,

7-րդ կիսամյակ, առանց եզրափակիչ գնահատումով դասընթաց

Նպատակը. Դասընթացի նպատակն է ուսանողին ծանոթացնել ներդրումների գնահատման տարբեր մեթոդներին և ժամանակակից համակարգչային ծրագրերի միջոցով հնարավորություն ընձեռել կատարելու տարբեր գույքային միավորների և, ընդհանուր առմամբ, բիզնեսի գնահատում:

Կրթական արդյունքները.

Դասընթացի հաջող ավարտին ուսանողը .

1. կտիրապետի գնահատման հիմնական մոտեցումներին,
2. կկարողանա գնահատման ծախսային, եկամտային և համեմատական եղանակներով իրականացնել գույքի գնահատում,
3. կկարողանա իրականացնել ներդրումային նախագծերի գնահատում:

Բովանդակությունը.

Թեմա 1՝ Արժեթղթերի տեսակներ: Արժեթղթերի առքուվաճառք, արժեթղթերի շուկա: Թեմա 2՝ Ներդրումային և շուկայական գին: Ոչ ռիսկային և ռիսկային արժեթղթերի գնահատում: Թեմա 3՝ Ներդրումային պորտֆելի ընտրություն: Պորտֆելի վերլուծություն (Մարկովիցի մոդել, պորտֆելի ռիսկ): Թեմա 4՝ Ֆինանսական ակտիվների գնահատման մոդել (CAPM): Գործոնային մոդելներ: Թեմա 5՝ Արբիտրաժային գնագոյացման մոդելներ: Թեմա 6՝ Պարտատոմսերի գնահատում (ուռուցիկություն, դյուրացիա, պորտֆելի իմունիզացիա): Թեմա 7՝ Պորտֆելի կառավարման արդյունավետության գնահատում:

2.5. Կրթական այլ մոդուլներ

1. Կուրսային աշխատանք (3 կրեդիտ) 6-րդ, 7-րդ կիսամյակ
2. Արտադրական (մանկավարժական պրակտիկա) (6 կրեդիտ) 8-րդ կիսամյակ
3. Ամփոփիչ ատեստավորման քննություն (3 կրեդիտ)